

Kan der
være andet
end både på
en havn?

Bornholms Regionskommune, Business Center Bornholm og Center for Regional- og Turismeforskning står bag projektet, der er støttet med midler fra Direktoratet for FødevareErhvervs pulje til "Etablering af attraktive levevilkår i landdistrikterne", Erhvervsstyrelsens "Globaliseringsmidler til understøttelse af brugerdreven innovation", LAG Bornholms fyrtårne "Borgerinddragelse og lokalområdeudvikling" og "Fisk, hav & havn - fiskeriudvikling i oplevelsesøkonomien" samt Landdistriktspuljen under Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Kan der være andet end både på en havn?

På en række workshops i efteråret og vinteren 2011/2012 har borgere i Allinge, Gudhjem, Nexø og Svaneke arbejdet på at besvare netop det spørgsmål i projektet *Både og*. Resultatet er dette visionskatalog, der præsenterer en lang række idéer til at skabe rammerne for et aktivt og levende miljø på havnene hele året rundt.

Kernen i projektet er *participatory design* tankegangen, hvor borgere aktivt deltager i en konceptudviklingsproces, og på den baggrund har *Både og* nu skabt rammerne for iværksættelsen af en kreativ udvikling på fire bornholmske havne.

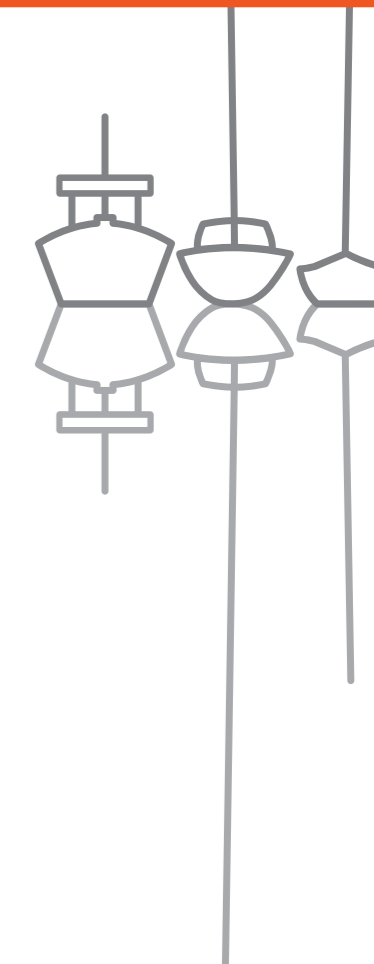
I hver havn har en mindre gruppe af borgere arbejdet med innovation og kreativitet. Med afsæt i konkrete opgaver har de i løbet af processen udviklet og sidenhen sorteret i en mangfoldighed af forslag til, hvordan den enkelte havn på sigt kan udvikles med respekt for det eksisterende miljø.

Projektets fire havne er i deres historik, karakter og æstetiske udtryk meget forskellige, og derfor har de mange workshops generelt fokuseret på de stedbundne potentialer i udviklingen af nye oplevelsesrum.

Visionskataloget er således havnegruppernes bud på, hvordan den enkelte havn kan udvikles til et spændende, urbant rum, der fremhæver stedets eksisterende kvaliteter og indbyder til både aktivitet og ophold. Forhåbentlig er det bare et spørgsmål om tid, før de gode visioner bliver realiseret.

God fornøjelse!

Julie Skajaa, projektleder

BÅDE og

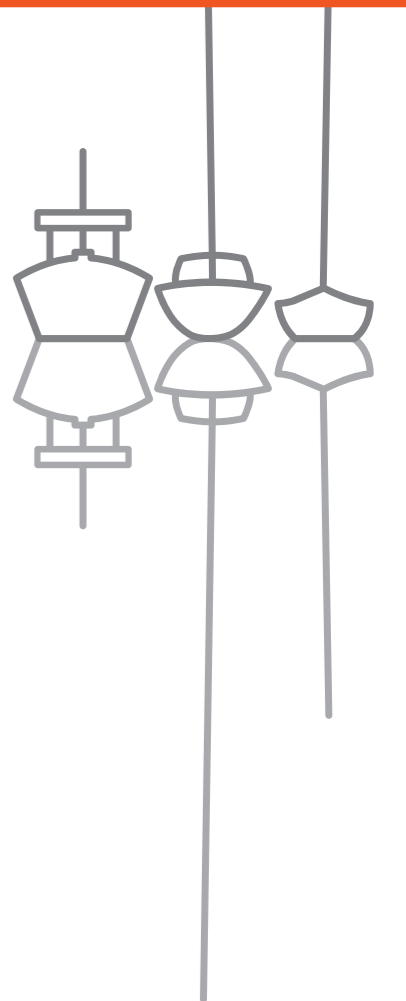
BÅDE og

BYEN MED FOLKESTIEN

Allinge ligger ved en af Bornholms smukkeste klippekyster. Fremover skal byen – der hver sommer er hjemsted for Danmarks politiske festival, Folkemødet – også være kendt for 'Folkestien'. Det er en kyststi, som stiger og falder. På de højeste steder hæver den sig 2-3 meter over terrænet, hvilket udsætter én for naturens kræfter, når man går de knap to kilometer langs kysten fra nord til syd – eller omvendt – med byen på den ene side og havet på den anden. Derudover gør stien den nordlige del af Allingekysten, som i dag er vanskelig at gå langs, tilgængelig for fx. familier med barnevogn. Sidst men ikke mindst vil Folkestien være en hovedpulsåre i Folkemødet – den løber durk gennem festivalens vigtigste områder.

Undervejs har stien afstikkere til attraktioner og fysiske oplevelser, som man kan vælge til eller fra, alt efter temperament. Den mest markante af disse er friluftsbadet Allinge Rock Pools, hvor man kan bade mellem klippeskær, som er formet for mere end 1.500 millioner år siden.

ALLINGE

Allinge Havn

Gudhjem Havn

Svaneke Havn

Nexø Havn

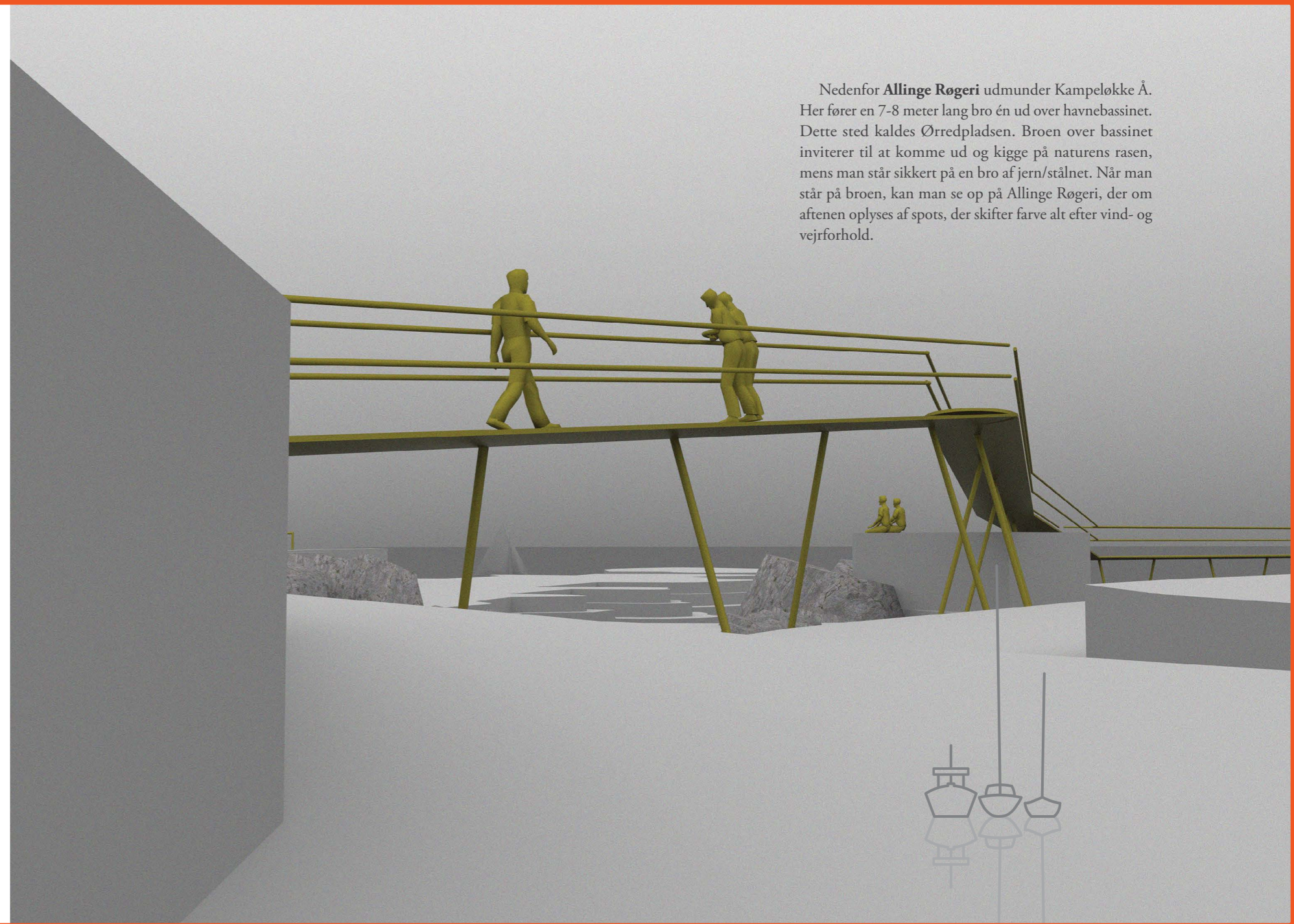
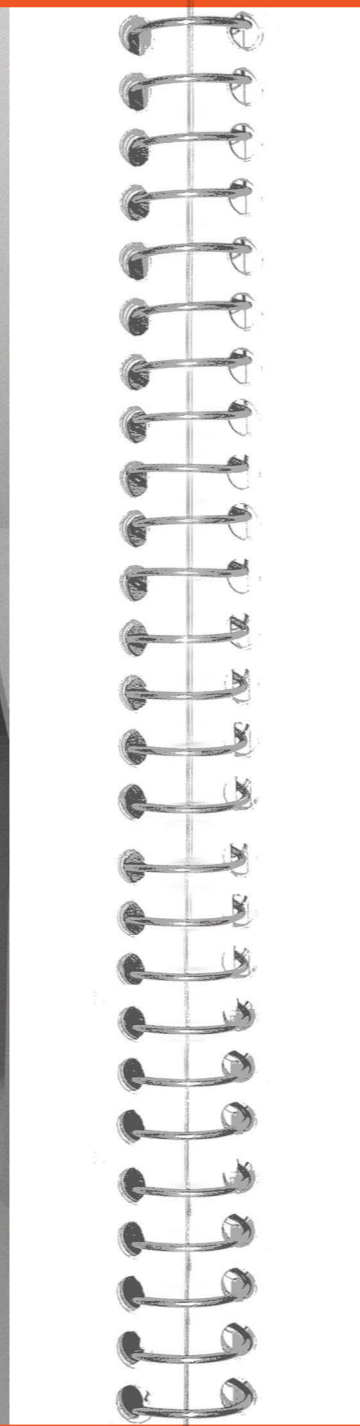
Folkestien tager sin begyndelse i det sydøstlige 'hjørne' af Cirkuspladsen, også kaldet Folkemødepladsen. Her står en indgangsport og bag den en sti på pæle, som fanger opmærksomheden og opfordrer til at gå en tur. Stien fører først ud over vandet, hvor man kan stå på dens dæk af elefantriste og opleve havet helt tæt på, inden den bøjer ind til kystlinjen og den gamle jernbanelinje, idet den falder ned mod **Kampeløkke Havn**, som er en lille, privat havn med begrænset vanddybde (1-2 meter).

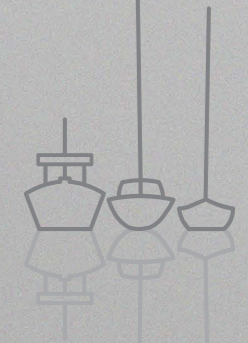
Ved **Kampeløkke Havn** skiltes der til Danmarks største helleristningsfelt, som ligger på Madsebakke, cirka fem minutters gang herfra. Her har bronzealderens mennesker hugget skibsmotiver, solsymboler og fodspor ind i klippen. Det er en omvej værd – hvis ikke fysisk, så i det mindste digitalt via en app.

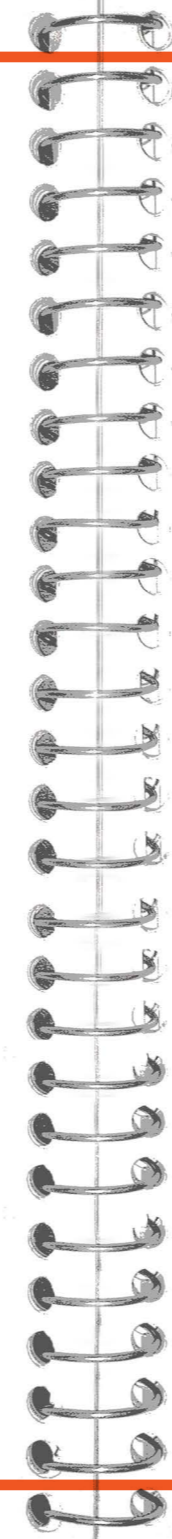
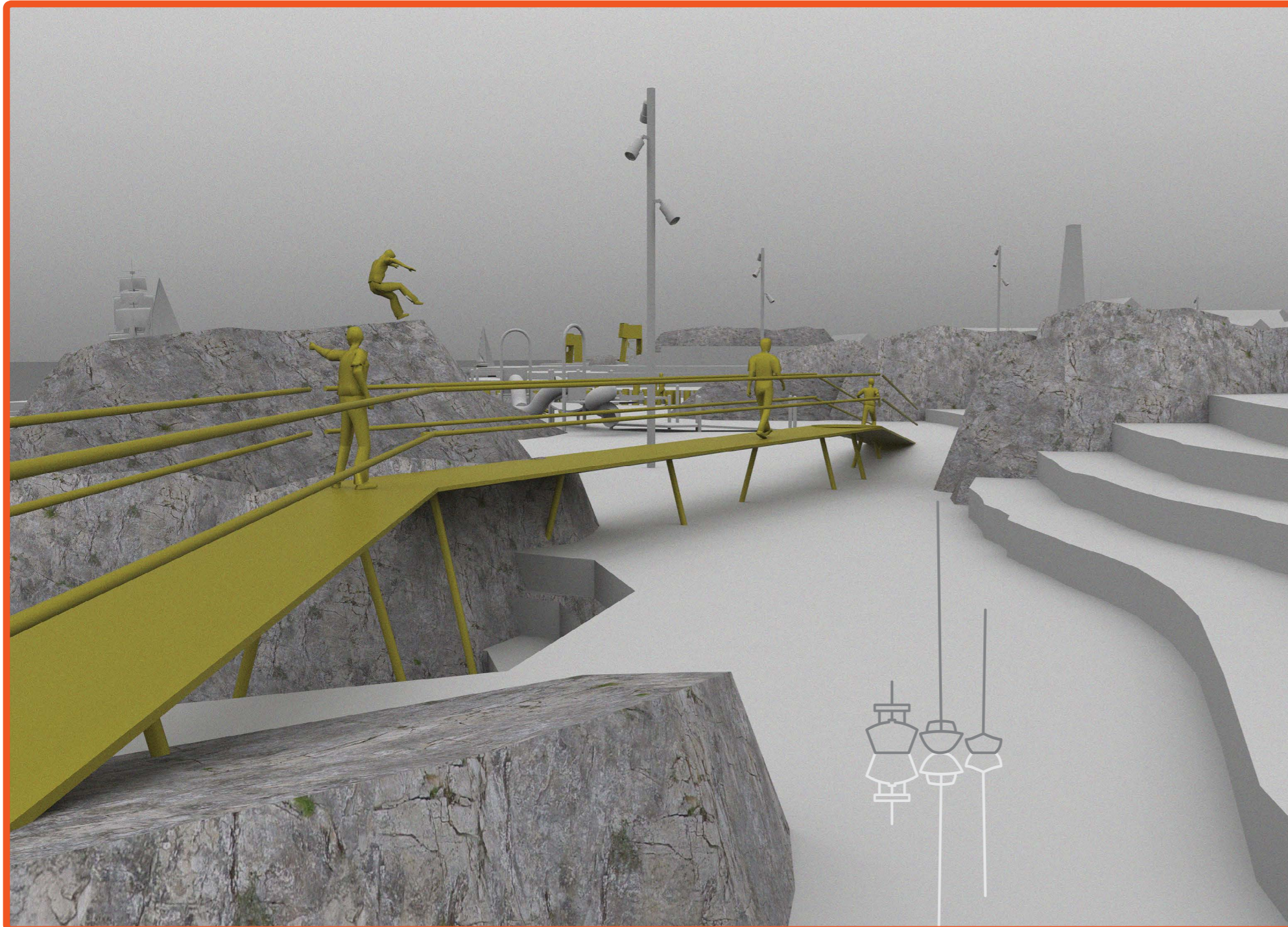

BÅDE og

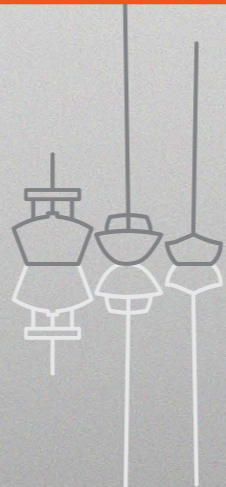
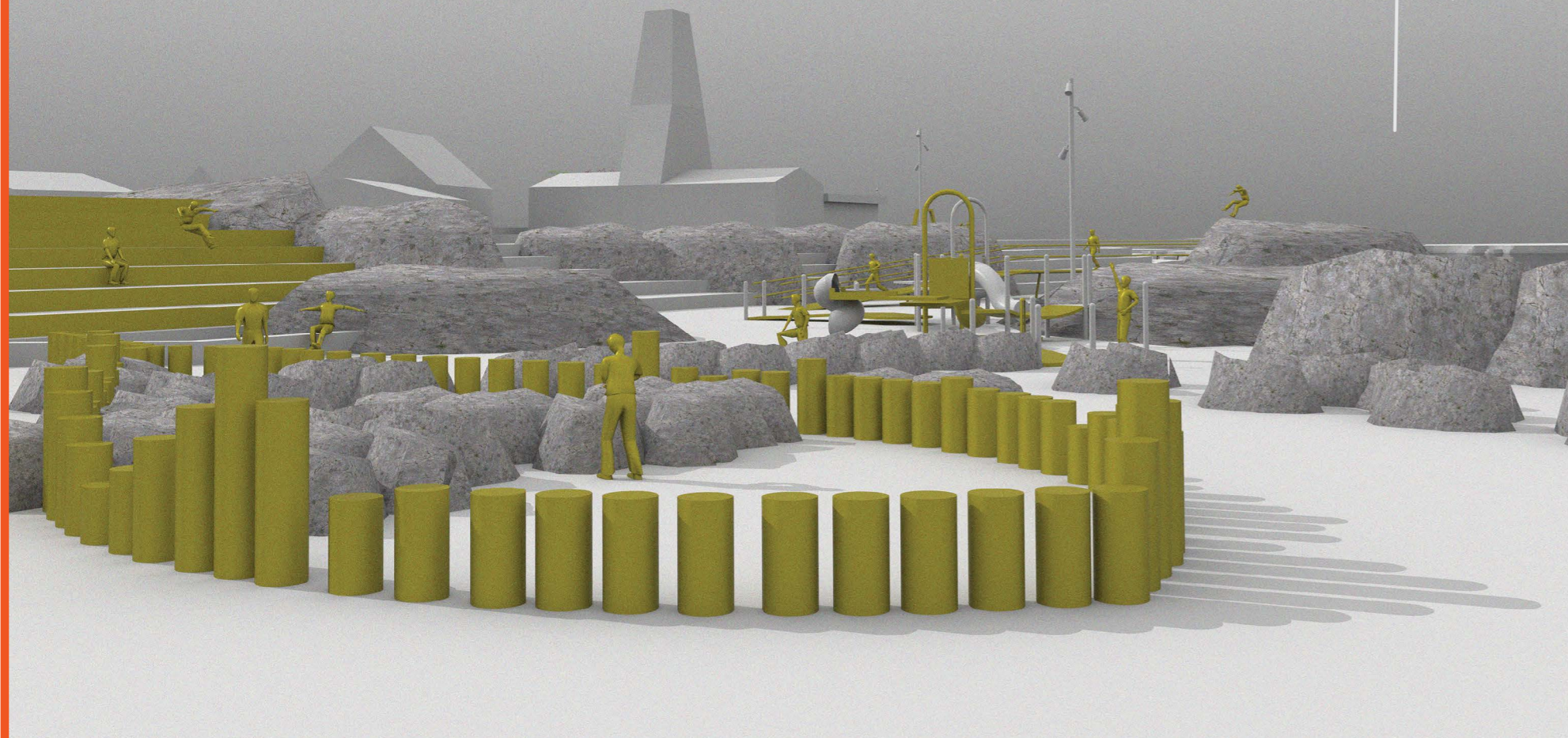

Nedenfor **Allinge Røgeri** udmunder Kampeløkke Å. Her fører en 7-8 meter lang bro én ud over havnebassinet. Dette sted kaldes Ørredpladsen. Broen over bassinet inviterer til at komme ud og kigge på naturens rasen, mens man står sikkert på en bro af jern/stålnet. Når man står på broen, kan man se op på Allinge Røgeri, der om aftenen oplyses af spots, der skifter farve alt efter vind- og vejrforhold.

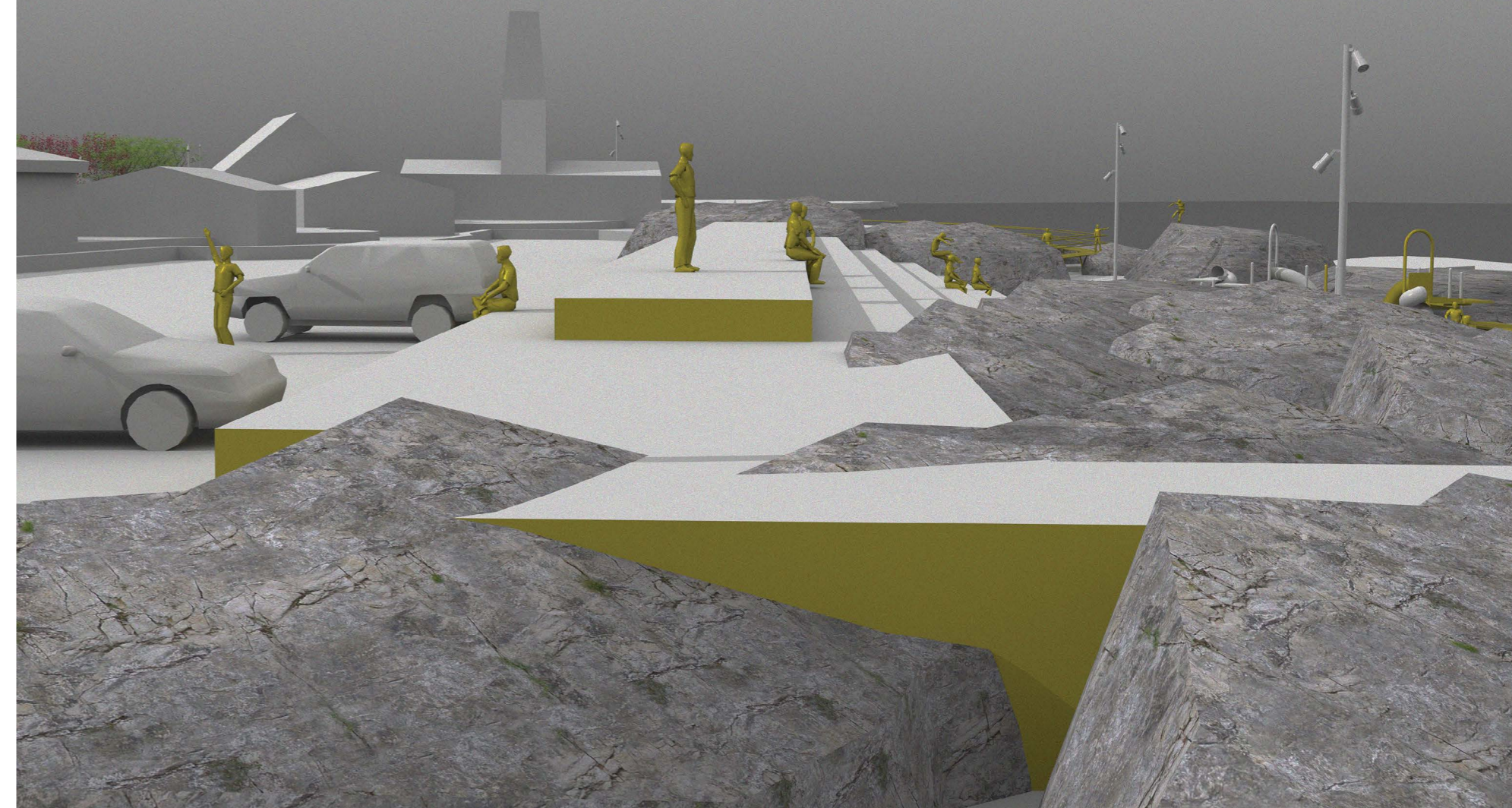

På bagsiden af røgeriet, nedenfor P-pladsen, laves der en **spansk trappe**, støbt på stedet. Trappen aftegner terrænet og dens bredde afgrænses til begge sider af klipper. Den har høje trin (40-50 cm) og siddeflader i træ, der gør, at man kan opholde sig på den i længere tid. Den har også en indbygget rampe, som gør det muligt for gangbesværede at forcere den. Den spanske trappe danner overgang til **naturlegepladsen** i klippevådområdet, hvor der er naturlige rock pools og legeredskaber, som er tilpasset den natur, vi er i.

BÅDE og

Stien løber videre på 'bysiden' af Allinge Røgeri, i niveau med terrænet. Efter parkeringspladsen opstilles mobile **kunstaboder** i rødt træ, som dels dæmper trafikken, dels giver mulighed for handel. Kunstboderne har skjulte hjul på undersiden, som kan slås ud, hvis man ønsker at flytte dem andre steder hen.

I den nordlige ende af Allinge Havn ligger **radiumstenen**. Der knytter sig mangan en historie om radium til den tidlige turisme på øen. Omkring år 1900 valfartede turisterne til det radiumrige Nordbornholm, hvor de var på kurophold og drak radiumvand, som man mente havde en helbredende virkning på en række sygdomme. Disse historier ønsker vi at formidle digitalt ved hjælp af en app og en web-applikation, hvor man kan se billeder fra dengang og læse radiumhistorier, blandt andet om Danmarks eneste Radium Pensionat, ægte Bornholmsk Radium Citronvand og Alexandersens Kurhotel i Sandvig, hvor hotellets gæster kunne drikke det 'sunde' vand direkte fra en kildebrønd.

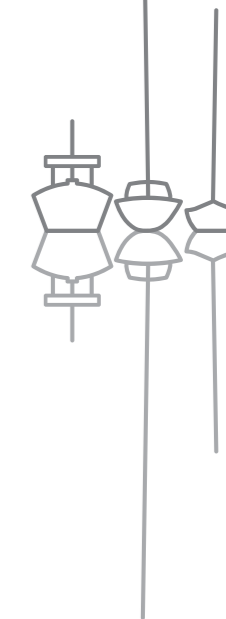
Omkring Allinge Havn støder man på andre historier, som vi formidler digitalt ved hjælp af dokumentarisk materiale i tekst og billeder. For eksempel om den russiske besættelse af Bornholm i 1945-46. De russiske soldater marcherede i Allinges gader og sang deres russiske sange. De etablerede skyttegrave på Hammerknuden og holdt heste på en slette i nærheden, kaldet Russersletten. De russiske soldater, som døde under opholdet på Bornholm, har stadig et særligt afsnit og et mindesmærke på Allinge Kirkegård.

På havnen er det oplagt at fortælle om stenhuggerne, der havde huggebaner, hvor de stod og huggede granitten fra Moseløkken Stenbrud til kantsten, brosten og anden brugsgranit, før den blev udskibet. Moseløkken er i dag et arbejdende stenbrudsmuseum, der er åbent for offentligheden.

Endelig må vi ikke glemme fiskeriet og de familier, som arbejdede på havnen. Bådene kom ofte ind klokken to om natten, og var der mange fisk, måtte koner og større børn vækkes, så de kunne hjælpe med at tømme garnene og hænge sild på pinde til røgning. Det var ikke sikkert, at man blev færdig med at arbejde før langt ud på morgenen.

Fra radiumstenen kan man se vindtårnet i den sydlige ende af havnen. Det er det første af to tårne, som forbinder stien i sydgående retning. Ruten byder nu på en kort strøgtur gennem Havnegade med dens restauranter og butikker, mens man stadig har vindtårnet som visuelt pejlemærke, på tværs af havnen.

Lige inden man når frem til tårnet på Allinge Havn, kommer man til en spansk trappe, der vender ned mod havnebassinet. Denne trappe er en søster til den, man finder nord for havnen. Den indbyder til, at man sætter sin kajak i vandet eller omvendt lægger til og går op og nyder udsigten over havnen.

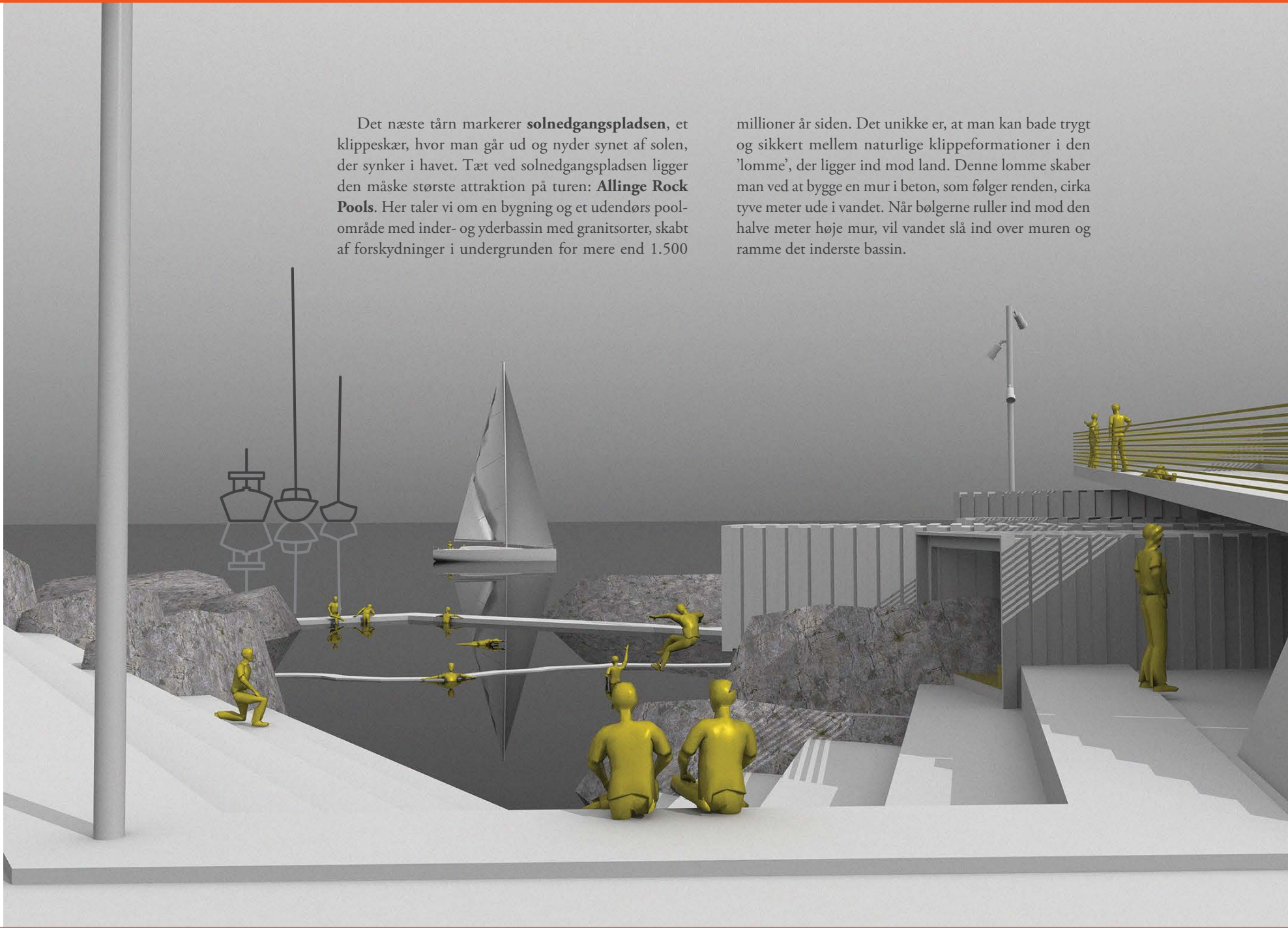

De to vindtårne – der har silhuetter formet som røgeriskorstene – i sydgående retning er signaturer for Folkestien, der ændrer karakter, når vi forlader selve havnen. Den løber nu ude på grænsen mellem det rå klippelandskab og det urbane rum. Stien udgøres her af en række fortløbende moler i beton, som er forsynet med bænke i træ såvel på kystsiden som på landsiden (sydvendt). Her kan man sidde og nyde solen, og i stormvejr sikrer molerne, at man stadig kan færdes helt tæt ved kysten.

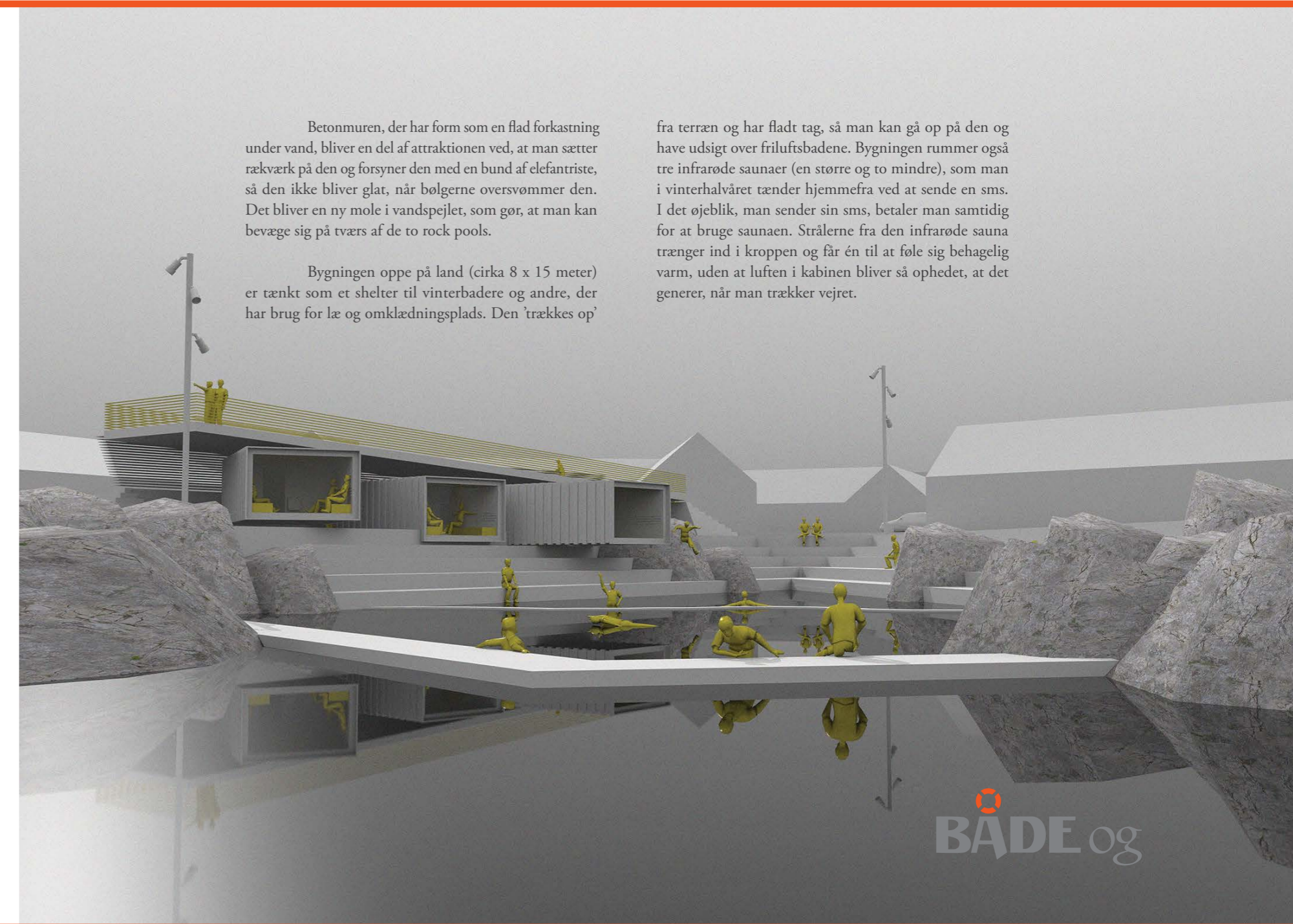
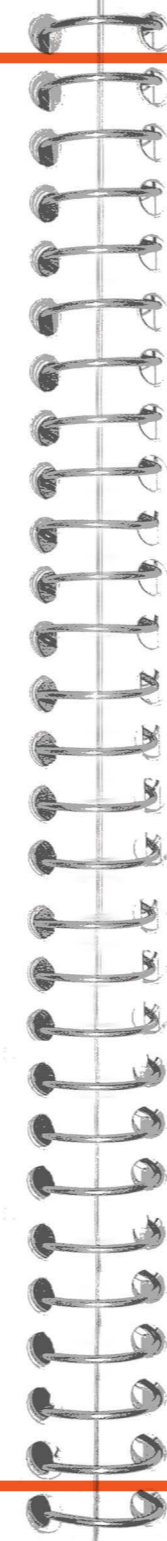
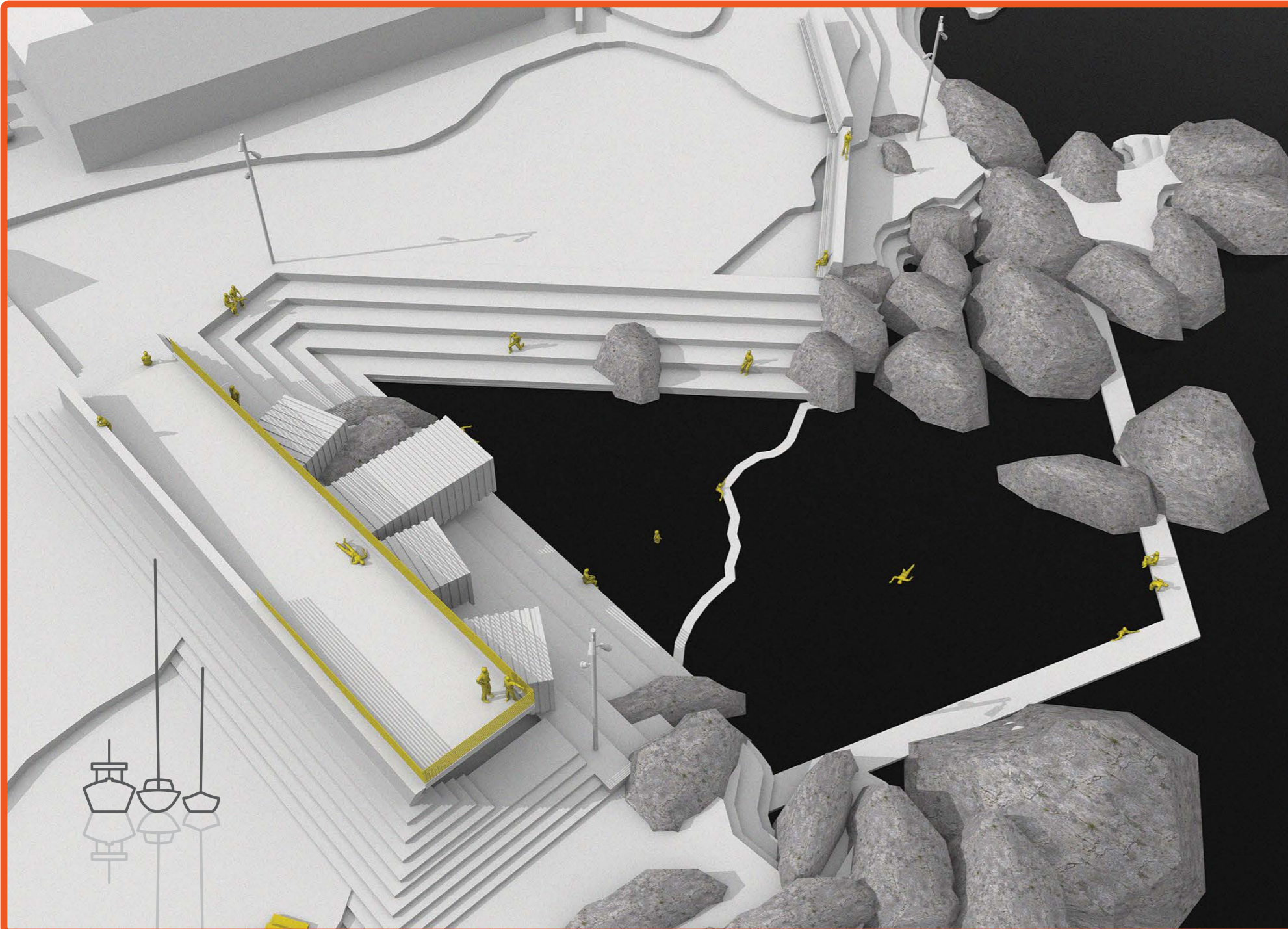
Vindtårnene gør, at man oplever stien som et sammenhængende forløb. Begge tårne er åbne i siderne, oplyses indefra og har glas på fronten. Det betyder, at man kan sidde inde i dem og opleve bølgerne og suset på tæt hold – eller kaste et blik ud på skibstrafikken i et af Europas mest befærdede farvande, gennem en stationær kikkert. Det er også hensigten, at tårnene udformes sådan, at man kan klatre uden på dem og have motionsredskaber indvendig – for eksempel kan man klatre i ophængte fiskegarner.

 BADE og

Det næste tårn markerer **solnedgangspladsen**, et klippeskær, hvor man går ud og nyder synet af solen, der synker i havet. Tæt ved solnedgangspladsen ligger den måske største attraktion på turen: **Allinge Rock Pools**. Her taler vi om en bygning og et udendørs pool-område med inder- og yderbassin med granitsorter, skabt af forskydninger i undergrunden for mere end 1.500

millioner år siden. Det unikke er, at man kan bade trygt og sikkert mellem naturlige klippeformationer i den 'lomme', der ligger ind mod land. Denne lomme skaber man ved at bygge en mur i beton, som følger renden, cirka tyve meter ude i vandet. Når bølgerne ruller ind mod den halve meter høje mur, vil vandet slå ind over muren og ramme det inderste bassin.

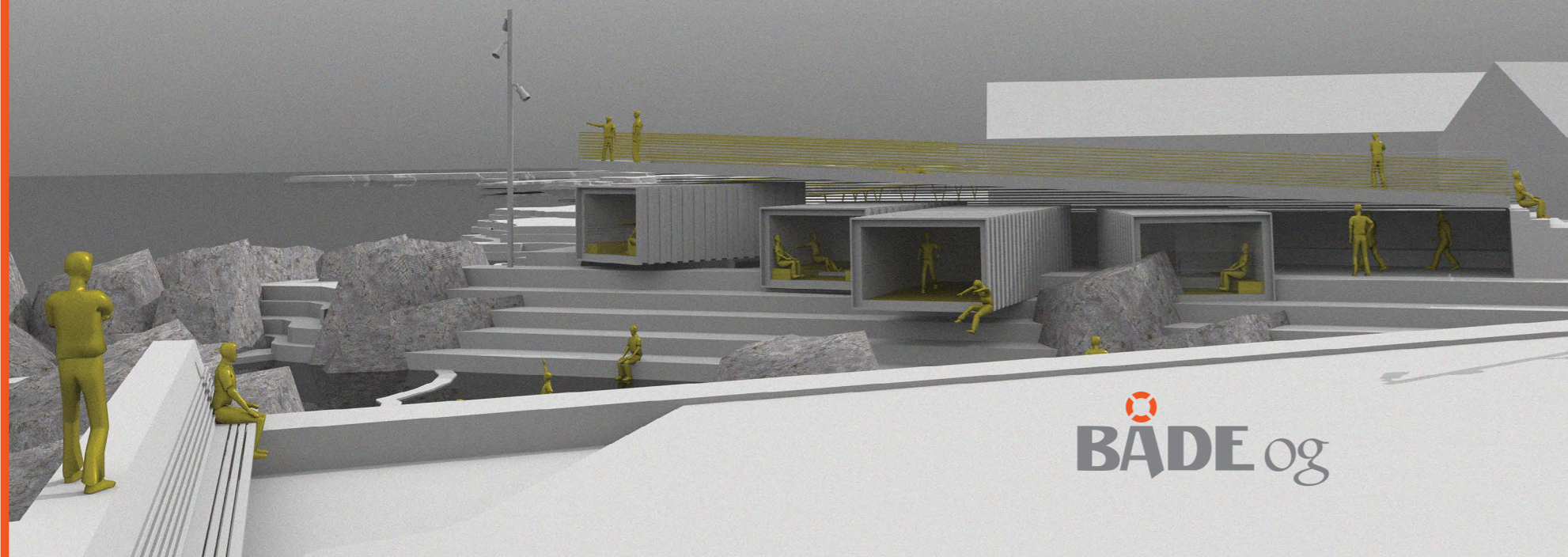
Betonmuren, der har form som en flad forkastning under vand, bliver en del af attraktionen ved, at man sætter rækværk på den og forsyner den med en bund af elefantriste, så den ikke bliver glat, når bølgerne oversvømmer den. Det bliver en ny mole i vandspejlet, som gør, at man kan bevæge sig på tværs af de to rock pools.

Bygningen oppe på land (cirka 8 x 15 meter) er tænkt som et shelter til vinterbadere og andre, der har brug for læ og omklædningsplads. Den 'trækkes op'

fra terræn og har fladt tag, så man kan gå op på den og have udsigt over friluftsbadene. Bygningen rummer også tre infrarøde saunaer (en større og to mindre), som man i vinterhalvåret tænder hjemmefra ved at sende en sms. I det øjeblik, man sender sin sms, betaler man samtidig for at bruge saunaen. Strålerne fra den infrarøde sauna trænger ind i kroppen og får én til at føle sig behagelig varm, uden at luften i kabinen bliver så ophedet, at det generer, når man trækker vejret.

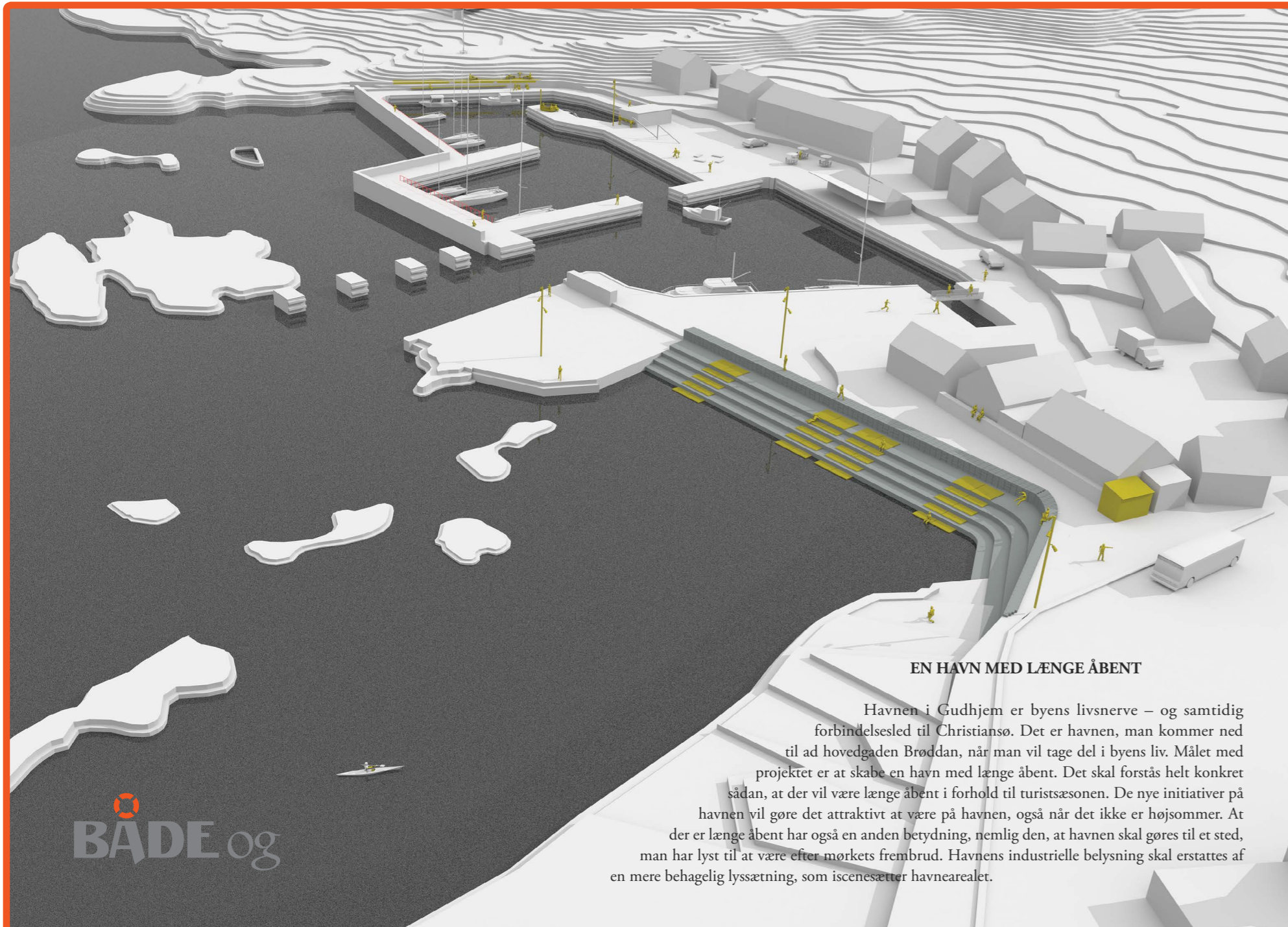
Med en direkte kobling til sundhed, motion og velvære henvender Allinge Rock Pools sig til en bred skare af brugere og vil højne livskvaliteten for såvel fastboende som gæster. Samtidig vil det lokale turisterhverv blive styrket med denne kombination af attraktion og naturformidling.

Fra Allinge Rock Pools fortsætter stiforløbet mod syd, dels på terræn, dels som svævende sti. Den 'svæver' forbi Nordbornholms Røgeri, hvor den skal tænkes parallelt med røgeriets udeservering. Heroppe har man en enestående flot udsigt til Gudhjem. Stien løber videre forbi Byskrivergaarden, inden en svævende passage langs Næs Strand forbinder Folkestien med den eksisterende sti i klipperne mod Sandkås.

 BADE og

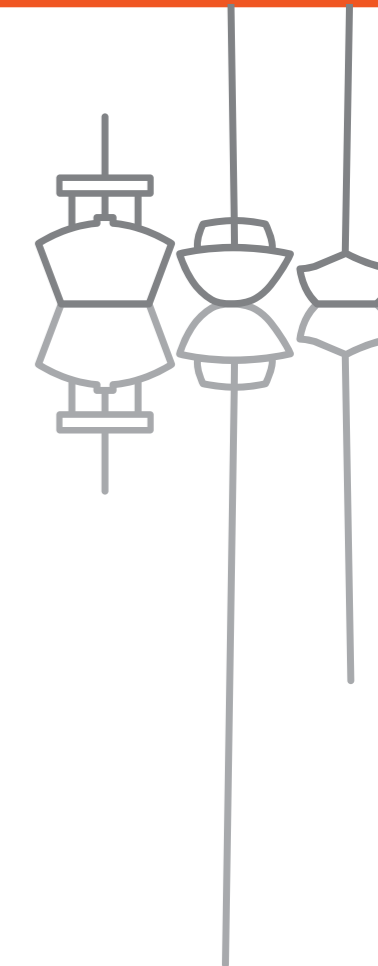

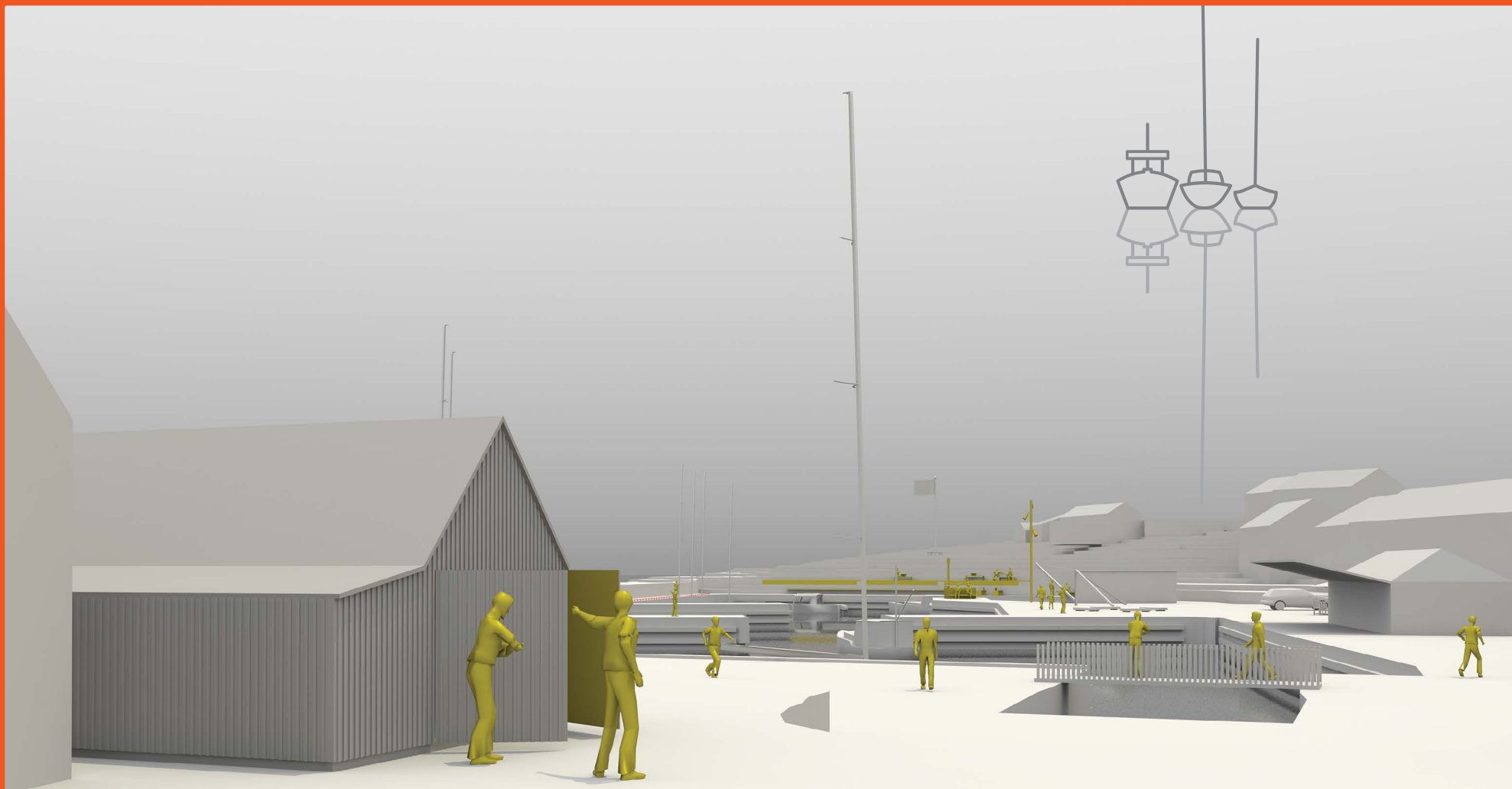
EN HAVN MED LÆNGE ÅBENT

Havnen i Gudhjem er byens livsnerve – og samtidig forbindelsesled til Christiansø. Det er havnen, man kommer ned til ad hovedgaden Brøddan, når man vil tage del i byens liv. Målet med projektet er at skabe en havn med længe åbent. Det skal forstås helt konkret sådan, at der vil være længe åbent i forhold til turistsæsonen. De nye initiativer på havnen vil gøre det attraktivt at være på havnen, også når det ikke er højsommer. At der er længe åbent har også en anden betydning, nemlig den, at havnen skal gøres til et sted, man har lyst til at være efter mørkets frembrud. Havnens industrielle belysning skal erstattes af en mere behagelig lys sætning, som iscenesætter havnearealet.

BADE og

GUDHJEM

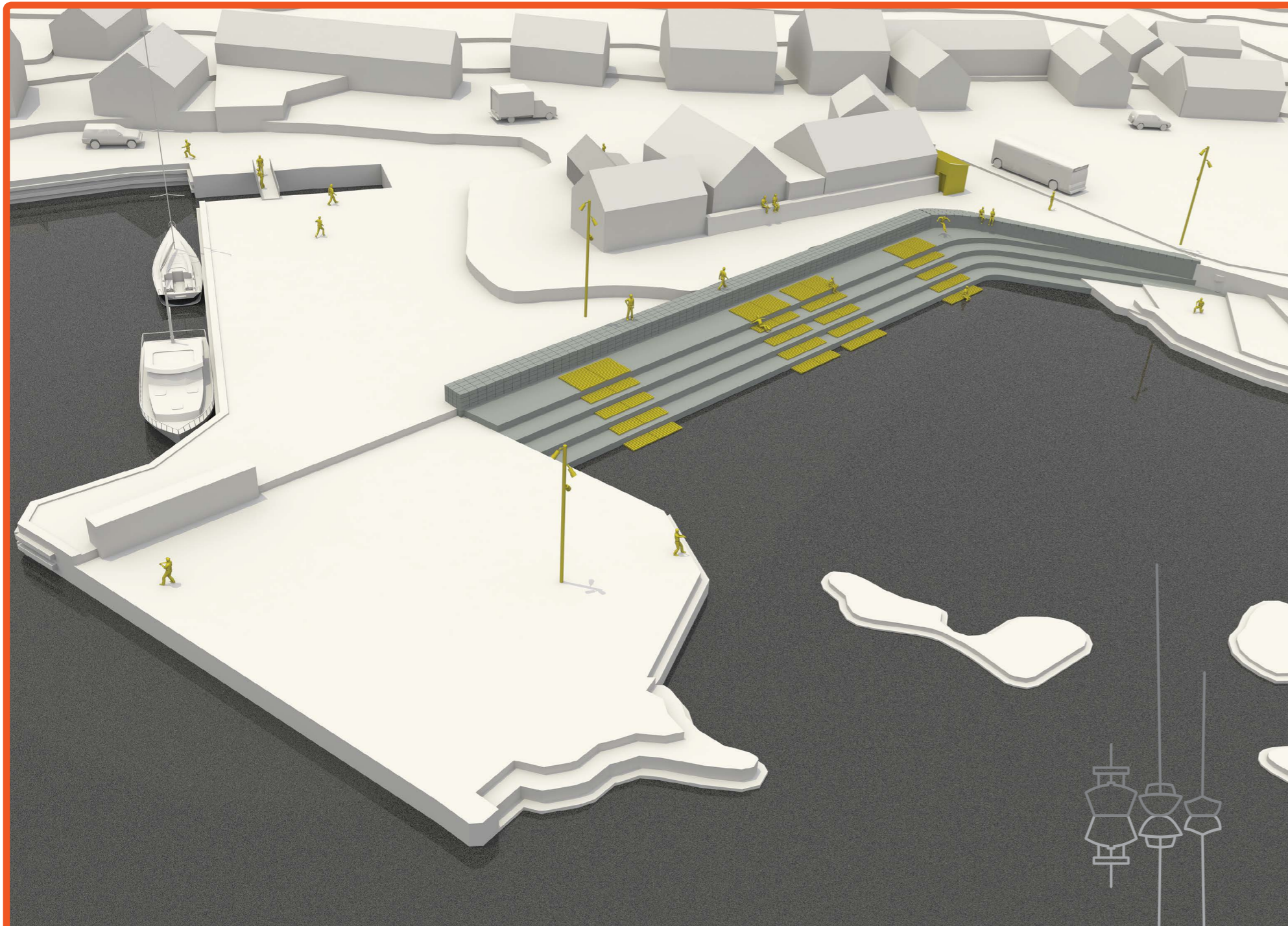
'Sorte Café', som ligger centralt på strøgforløbet, der følger havnen, er både sejlerstue og maritimt museum. Det betyder, at den gamle træbygning med sin duft af tjære og garn og karakteristiske, mørkbejdsede en-på-to beklædning er et sted med faciliteter for sejlerne.

Samtidig er det et sted for alle nysgerrige sjæle: Indenfor skal der være en videoprojektor, som i levende billeder fortæller byens og havnens historie. Gamle fiskereds kabler og fotos fra Gudhjem Museum på væggene er også med til at fastholde historien, blandt andet om stormfloden i 1872, som ødelagde havnen totalt – først i 1889 stod den nye havn færdig.

BÅDE og

Gavlen bagest i 'Sorte Café' (som er det lokale kælenavn for stedet) åbnes med en glaskarnap, der kiler sig ind i smøgen mellem sejlerstuen og bygningen bagved. Det vil dels give lysindfald, dels tiltrække folk, der går tur på havnen og kan se, at der foregår noget spændende inde i den tjærede træbygning.

Ladhammer skal være Gudhjems nye badested, en lille bugt midt i havnen, hvor man kan nyde byens skærgård. Det er ideen at trække vandringen på byens strøgforløb ud på vandsiden ved at etablere **Passagen**, som er et 'møbel' til gang og ophold. Passagen – der har støbt fundament

og meget brede trappetrin med hårdt træ ovenpå, som kan modstå havets kræfter – begynder ved glaciets og følger kvaderstenmolen, men klart adskilt fra denne, så gammelt og nyt spiller op mod hinanden. På samme måde danner den en overgang til klipperne mod nord, uden at lægge sig oven på disse.

Fra havsiden skal Passagen kunne ses som et møbel i beton og træ, dvs. en del af havnens interiør, som kun er med til at gøre den smukkere. Fra plateauet øverst (2,50 meter over vandpejlet), som fungerer både som sti og soldæk, er der brede dobbelttrin (med spring på 40-50 cm), suppleret med enkelte trædetrin ned til vandet.

De brede trappetrin i træ, som man kan sidde eller ligge på, fører ned til havnebassinet og følger de bløde og organiske former, som bugten naturligt har. I forlængelse af molen bygges der et omklædningsrum i samme træsort ved overgangen til klipperne.

BÅDE og

Midt i havnen, bag på pakhusets væg, monteres et **rensebord** i tværsløbet granit. Her kan lyst- og sportsfiskere stå og filetere dagens fangst, når de har været ude at pilke, måske med en af de lokale kuttere.

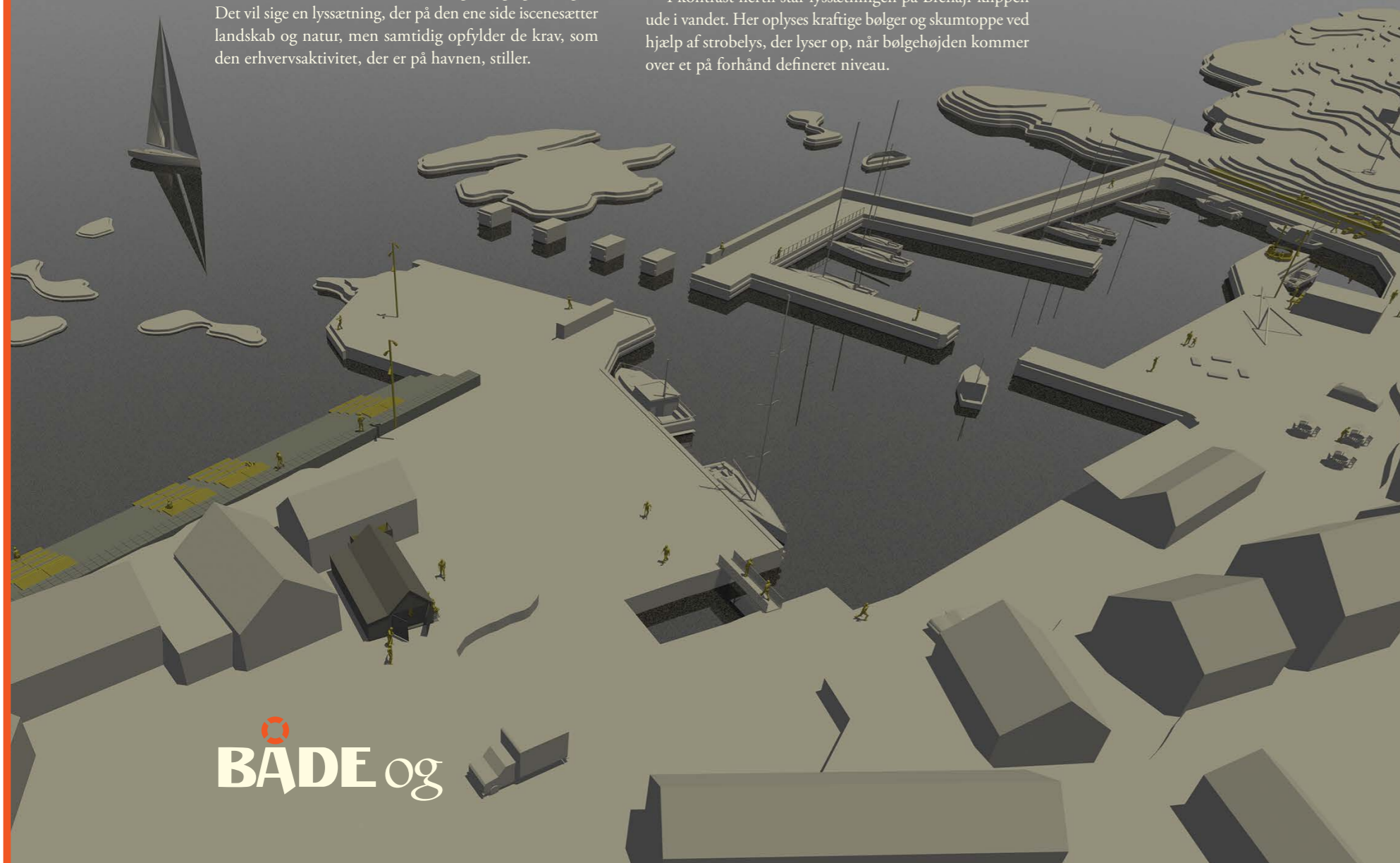
På molen, der går ud midt i lystbådehavnen, ønsker vi et specialfremstillet **vildmarksbad** (en badetønde) til fem personer i bornholmsk douglasgran. Ud over at fungere som kar skal vildmarksbadet også fungere som et sidderedskab midt på havnen. Det vil være som at sidde på en båd og lade blikket vandre op ad Åsen, ind mod byen eller ud over Østersøen.

Badetønden fyldes op med vand fra havnen, og den fyres op med træ. Det siger næsten sig selv, at vildmarksbadet vil være mindst lige så attraktivt i de kolde måneder som i de varme, ikke mindst når ydermolen oplyses.

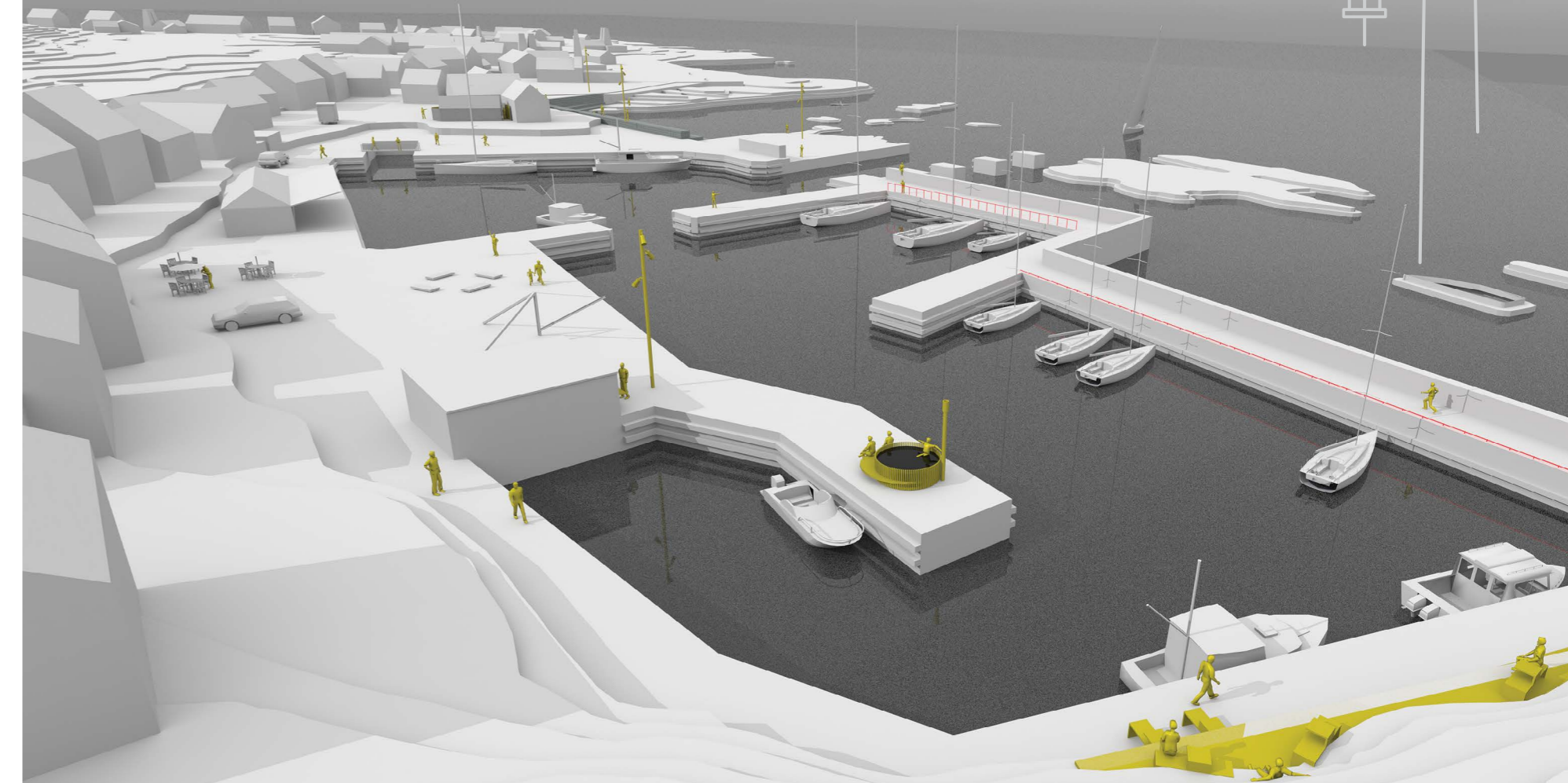
Den 'nye' Gudhjem Havn bruger lys som et væsentligt virkemiddel. Den industrielle havnebelysning skal erstattes med en intelligent lyssætning, som er tænkt og designet til havnen, sådan som den bliver brugt i dag og i morgen. Det vil sige en lyssætning, der på den ene side iscenesætter landskab og natur, men samtidig opfylder de krav, som den erhvervsaktivitet, der er på havnen, stiller.

På det nye badebad, Ladhammer, vil det være både funktionelt og visuelt flot at oplyse siddearealet nedefra, så lyset kommer op mellem de brede trappetrin i træ.

I kontrast hertil står lyssætningen på Brehajl-klippen ude i vandet. Her oplyses kraftige bølger og skumtoppe ved hjælp af strobelys, der lyser op, når bølgehøjden kommer over et på forhånd defineret niveau.

BADE og

Oppe på Åsens naturlige **terrasser** skal der laves siddemøbler, nogle af dem med integreret grill, hvor man kan sidde og nyde udsigten i aftensolen, samtidig med at man er i kontakt med livet på havnen.

I lystbådehavnen og på Åsen sættes der også lys. På de gamle moler, der indrammer havnen, sættes der 'orienteringslys', hvor man går. Lyset kommer fra LED-pærer, som placeres i de fortøjningsrør i jern, der allerede findes på molerne.

Det vil samtidig oplyse det nederste af stensætningen på molerne, uden at blænde sejlere og andre, der færdes på havnen. Åsen er havnens naturlige bagvæg. Det understreges med diskrete uplights på klippen.

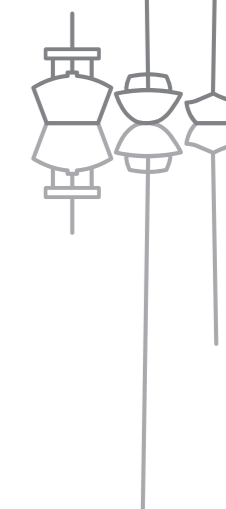
Gudhjem Fjern
Færreporten vil var taget
op for reparation i tiden
17 august og ca 14 dage
frem.
Fartøjer i havnen ligger
i denne tid på ejers
eget ansvar.
Havnbestyrelsen.

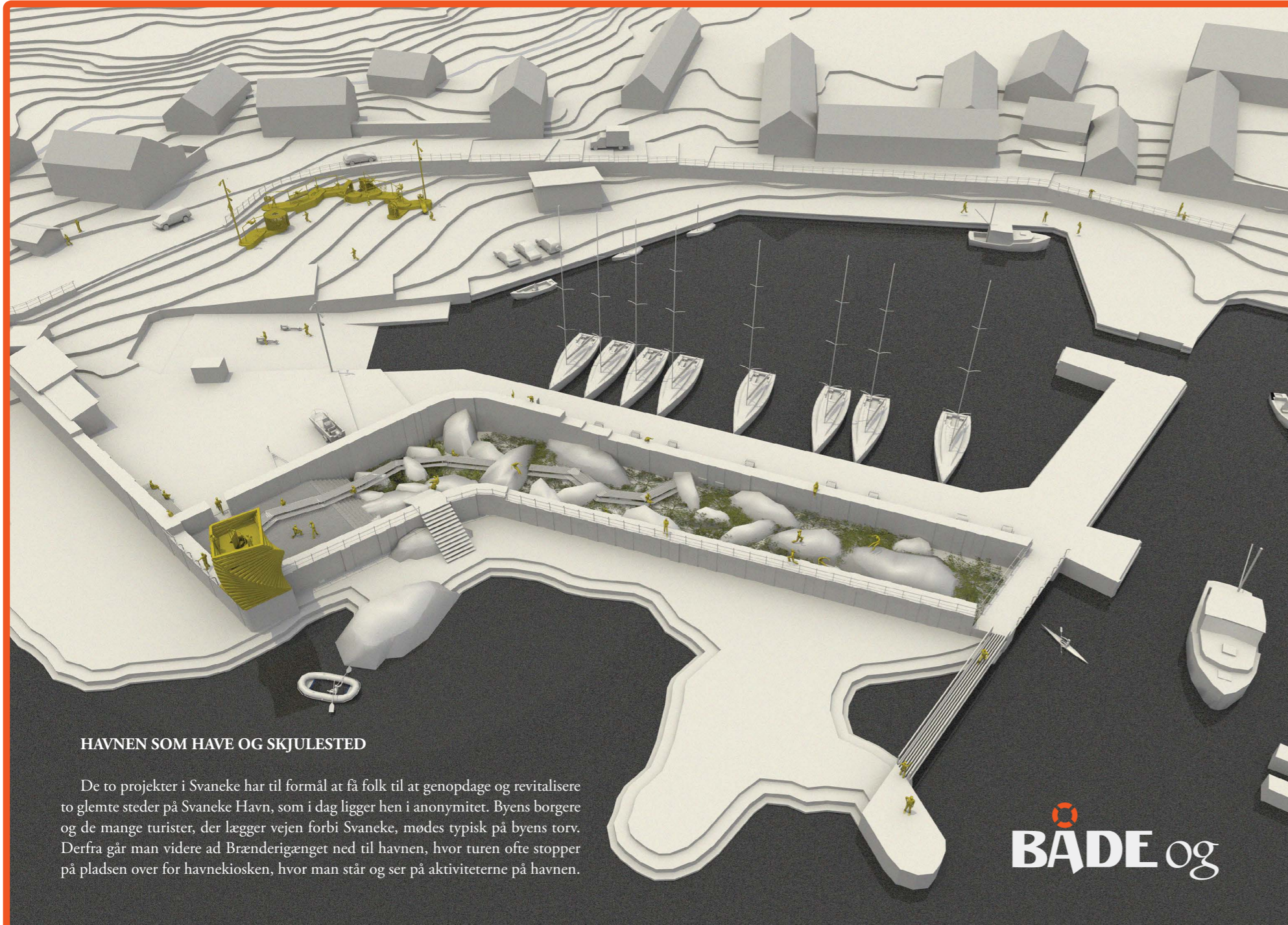

På strategiske steder rundt omkring på havnen skal byens og havnens historie formidles digitalt. Historierne deles op i temaer, som har betydning for byen – for eksempel film, kunst og gastronomi.

Gudhjem spiller en rolle som location i film og tv-serier som *Pelle Erobreren*, *Sonja fra Saxogade*, *Far til Five* og *Max Pinlig*. Ideen er den, at man ved hjælp af sin mobil, tablet eller andre enheder skal kunne gå på 'location scouting' på havnen og se udvalgte klip. Centralt på havnen finder man for eksempel Ndr. Brygge, hvor Lassefar og Pelle bliver sat i land, da de kommer til Bornholm. I øvrigt afholdes kortfilmfestivalen Bornshorts hvert efterår i Scala Gudhjem.

Andre temaer er 'Kunstmalerne på Bokul' – et klippemassiv med udsigt over Gudhjem, hvor Oluf Høst har malet mange af sine billeder – og 'Sol over Gudhjem', der er navnet på en stor kokkekongurrence (afholdt siden 2009), der tiltrækker nogle af landets bedste kokke.

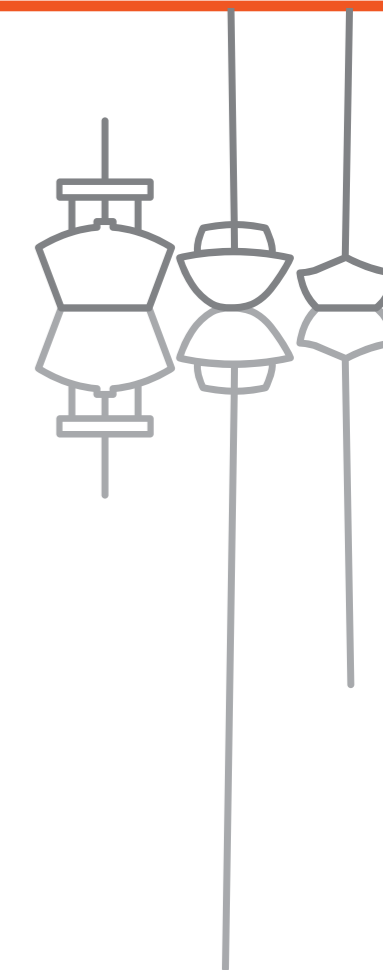

HAVNEN SOM HAVE OG SKJULESTED

De to projekter i Svaneke har til formål at få folk til at genopdage og revitalisere to glemte steder på Svaneke Havn, som i dag ligger hen i anonymitet. Byens borgere og de mange turister, der lægger vejen forbi Svaneke, mødes typisk på byens torv. Derfra går man videre ad Brænderigængen ned til havnen, hvor turen ofte stopper på pladsen over for havnekiosken, hvor man står og ser på aktiviteterne på havnen.

BADE og

SVANEKE

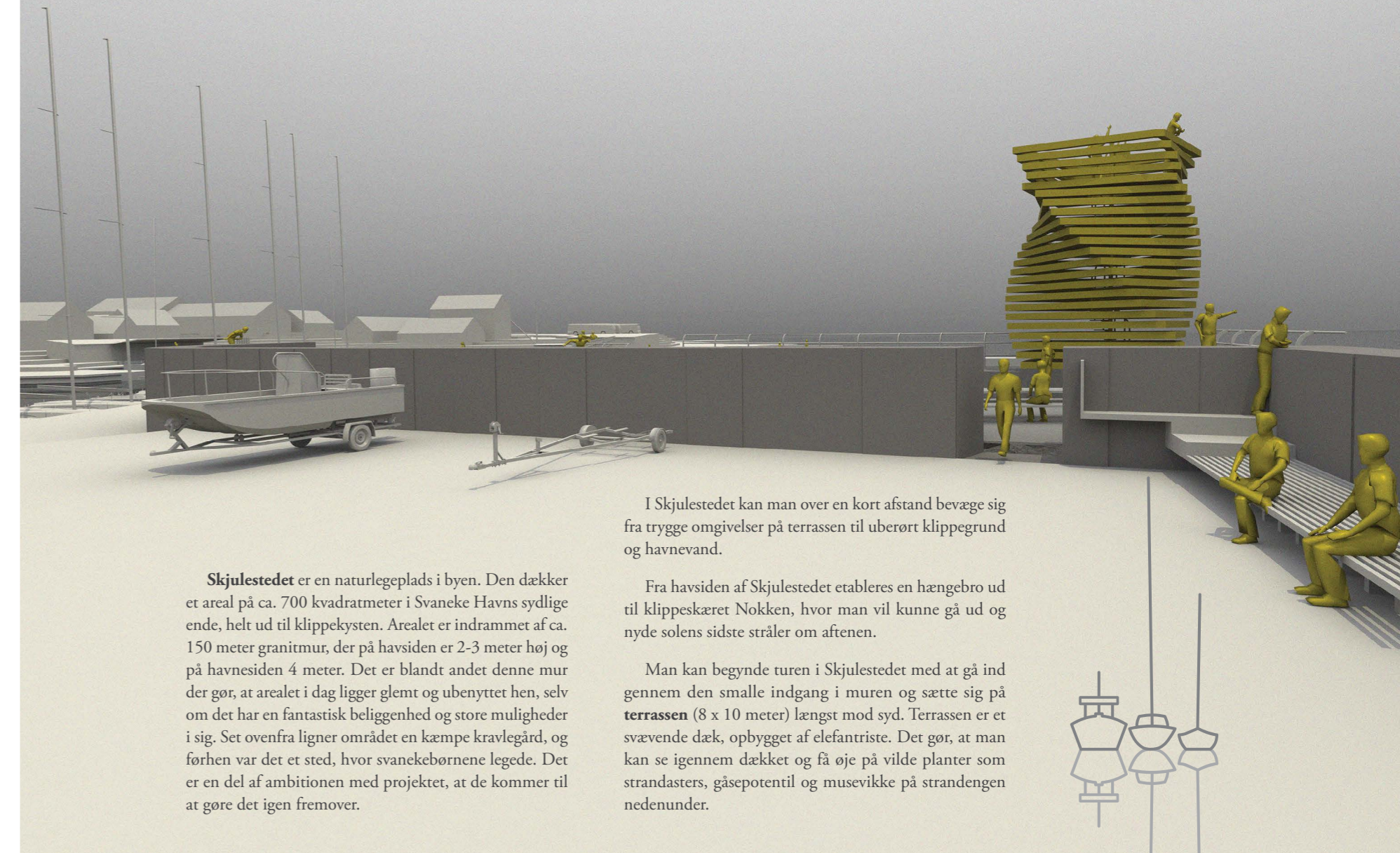

BÅDE og

De to projekter inviterer folk i alle aldre til at komme længere ud på havnen, i sydgående retning. De opfordrer også til fysisk aktivitet i stedet for passiv nydelse.

Langs ydermolen mod syd ligger det, der i dag lokalt er kendt som 'hullet'. Et nærmest hemmeligt sted, som er vanskelig tilgængeligt. Det skal omdannes til **Skjulestedet** – eller på bornholmsk: Sjylestånj – et udfordrende rekreativt område på tværs af aldersskel med højtliggende terrasse, 'kravlegård' for børn og voksne, fiskedam, musik fra klipperne, bålplads – og et tårn som kendemærke. Tårnet skal være en slags 'havnens Utzon', der refererer til Svaneke vartegn: Jørn Utzons vandtårn i den nordlige ende af byen.

Over for Skjulestedet, i svinget hvor kørebanen retter sig ud langs med havnen, anlægges **Trimpladsen**, idet man udnytter de naturlige terrænspring, som klippen under området giver. Pladsen inviterer til at lave fitness i det fri. Det særlige ved pladsen er, at alle redskaber – der er i forskellige træsorter – er udformet af genstande, der stammer fra den maritime verden. På den måde fortæller vi noget af havnens historie, samtidig med at kroppen bliver brugt.

Skjulestedet er en naturlegeplads i byen. Den dækker et areal på ca. 700 kvadratmeter i Svaneke Havns sydlige ende, helt ud til klippekysten. Arealet er indrammet af ca. 150 meter granitmur, der på havsiden er 2-3 meter høj og på havnesiden 4 meter. Det er blandt andet denne mur der gør, at arealet i dag ligger glemt og ubenyttet hen, selv om det har en fantastisk beliggenhed og store muligheder i sig. Set ovenfra ligner området en kæmpe kravlegård, og førhen var det et sted, hvor svanekebørnene legede. Det er en del af ambitionen med projektet, at de kommer til at gøre det igen fremover.

I Skjulestedet kan man over en kort afstand bevæge sig fra trygge omgivelser på terrassen til uberørt klippegrund og havnevand.

Fra havsiden af Skjulestedet etableres en hængebro ud til klippeskæret Nokken, hvor man vil kunne gå ud og nyde solens sidste stråler om aftenen.

Man kan begynde turen i Skjulestedet med at gå ind gennem den smalle indgang i muren og sætte sig på **terrassen** (8 x 10 meter) længst mod syd. Terrassen er et svævende dæk, opbygget af elefantriste. Det gør, at man kan se igennem dækket og få øje på vilde planter som strandasters, gåsepotenti og musevikke på strandengen nedenunder.

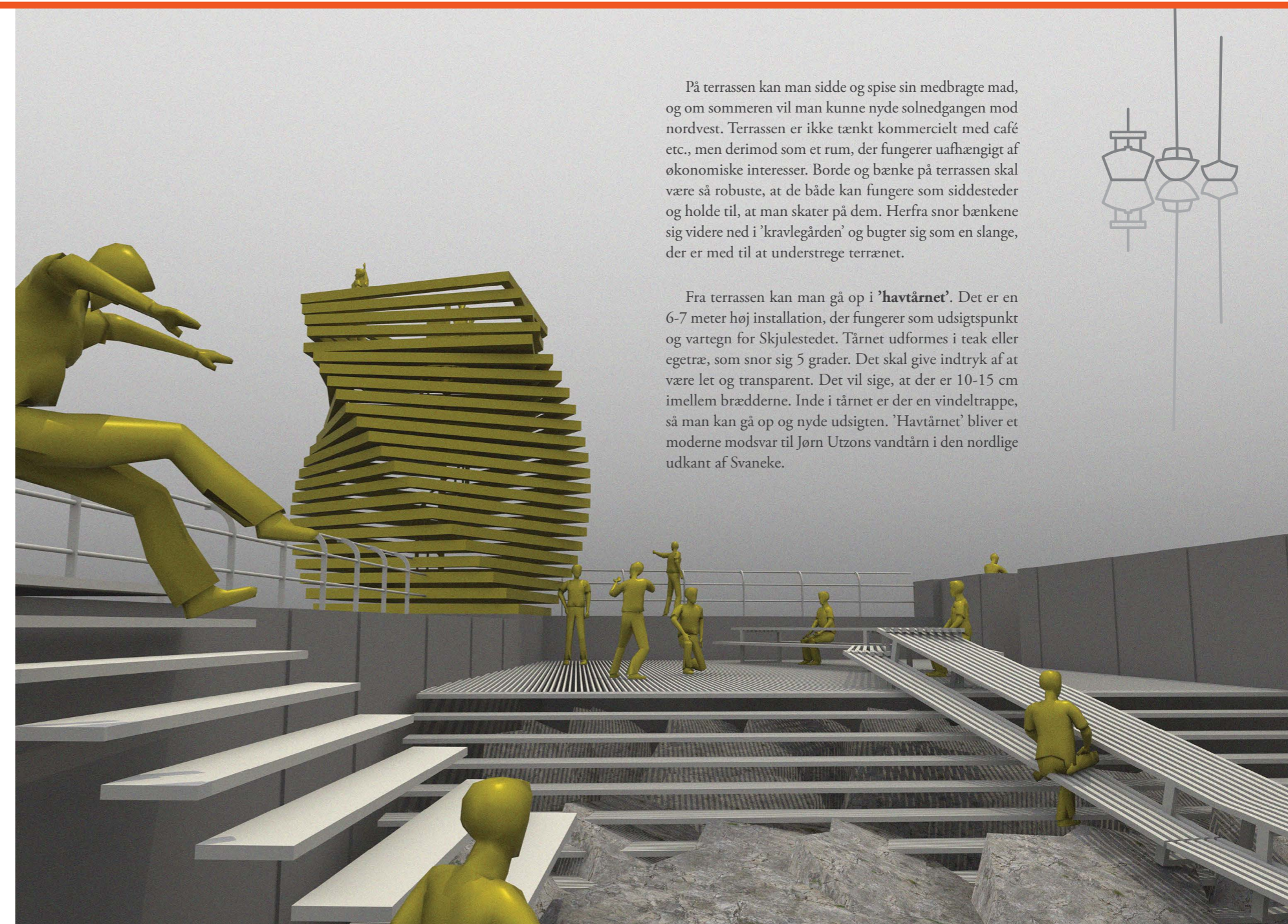

Rundt om Skjulestedet ønsker vi på havnesiden en **langbænk**, der følger muren. Enkelte steder vil der være mulighed for at kravle op fra bænken – ikke mindst for at understrege den fire meter høje granitmur. Når folk sidder på bænken og nyder solen fra syd, vil det være synligt fra den centrale del af havnen, og folk vil opdage, at der sker noget i Skjulestedet. Det er også tanken at integrere borde i langbænken, så sejlere og andre (fortsat) kan spise deres mad her.

Granitmuren fortsætter mod nord og hen over havneløbet, hvor der er fiskedam. På havsiden bliver muren forsynet med gelænder ud mod havet. Langs noget af muren skal der være afskærmning på begge sider, da der kan være ret langt ned i kravlegården. Andre steder som fx. ved fiskedammen er det en del af oplevelsen, at man tager turen fra muren ned i kravlegården.

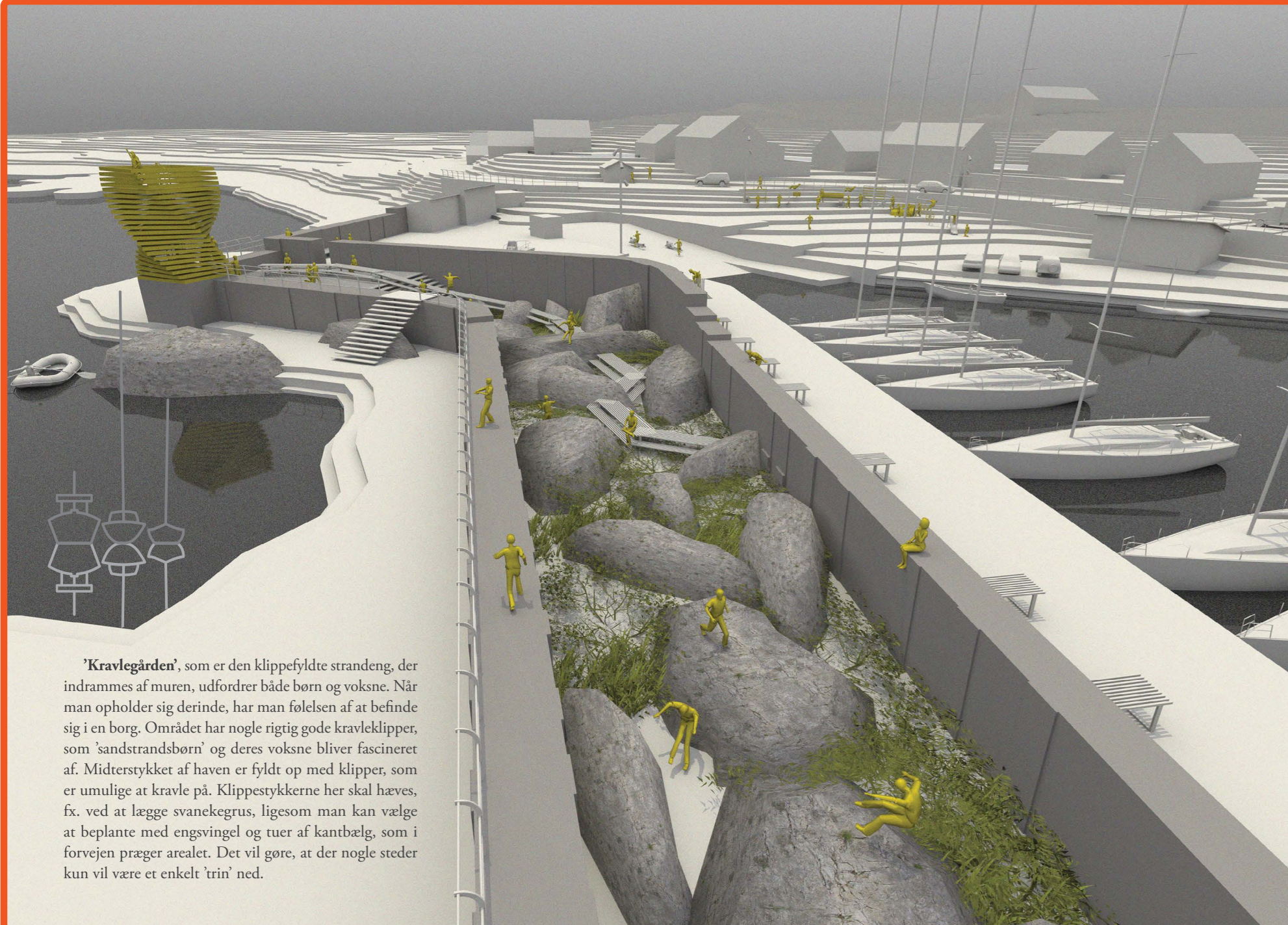
BÅDE og

På terrassen kan man sidde og spise sin medbragte mad, og om sommeren vil man kunne nyde solnedgangen mod nordvest. Terrassen er ikke tænkt kommercielt med café etc., men derimod som et rum, der fungerer uafhængigt af økonomiske interesser. Borde og bænke på terrassen skal være så robuste, at de både kan fungere som siddesteder og holde til, at man skater på dem. Herfra snor bænken sig videre ned i 'kravlegården' og bugter sig som en slange, der er med til at understrege terrænet.

Fra terrassen kan man gå op i '**havtårnet**'. Det er en 6-7 meter høj installation, der fungerer som udsigtspunkt og vartegn for Skjulestedet. Tårnet udformes i teak eller egetræ, som snor sig 5 grader. Det skal give indtryk af at være let og transparent. Det vil sige, at der er 10-15 cm imellem brædderne. Inde i tårnet er der en vindeltrappe, så man kan gå op og nyde udsigten. 'Havtårnet' bliver et moderne modsvar til Jørn Utzons vandtårn i den nordlige udkant af Svaneke.

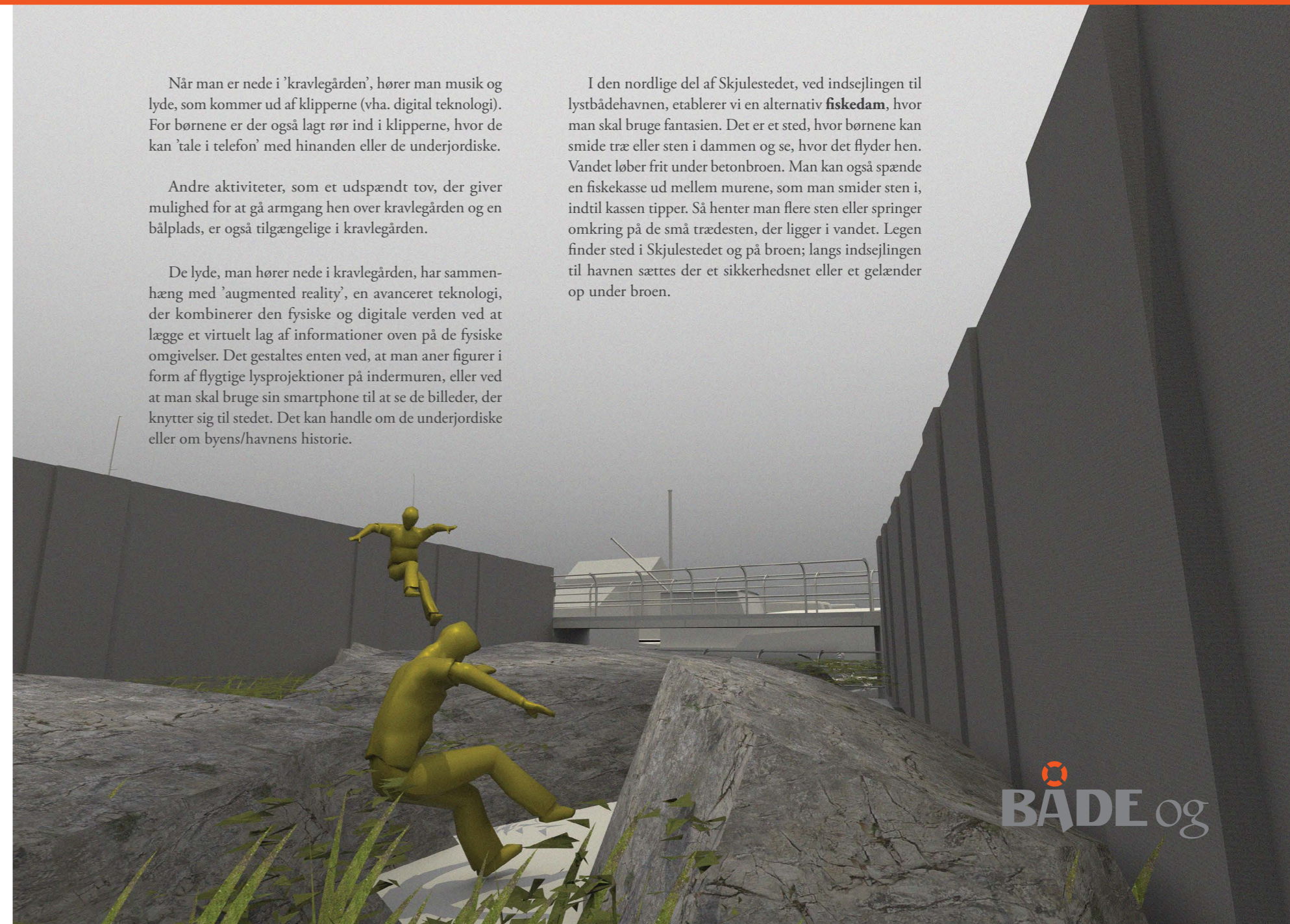
'Kravlegården', som er den klippfyldte strandeng, der indrammes af muren, udfordrer både børn og voksne. Når man opholder sig derinde, har man følelsen af at befinde sig i en borg. Området har nogle rigtig gode kravleklipper, som 'sandstrandsbørn' og deres voksne bliver fascineret af. Midterstykket af haven er fyldt op med klipper, som er umulige at kravle på. Klippestykkerne her skal hæves, fx. ved at lægge svanekegrus, ligesom man kan vælge at beplante med engsvingel og tuer af kantbælg, som i forvejen præger arealet. Det vil gøre, at der nogle steder kun vil være et enkelt 'trin' ned.

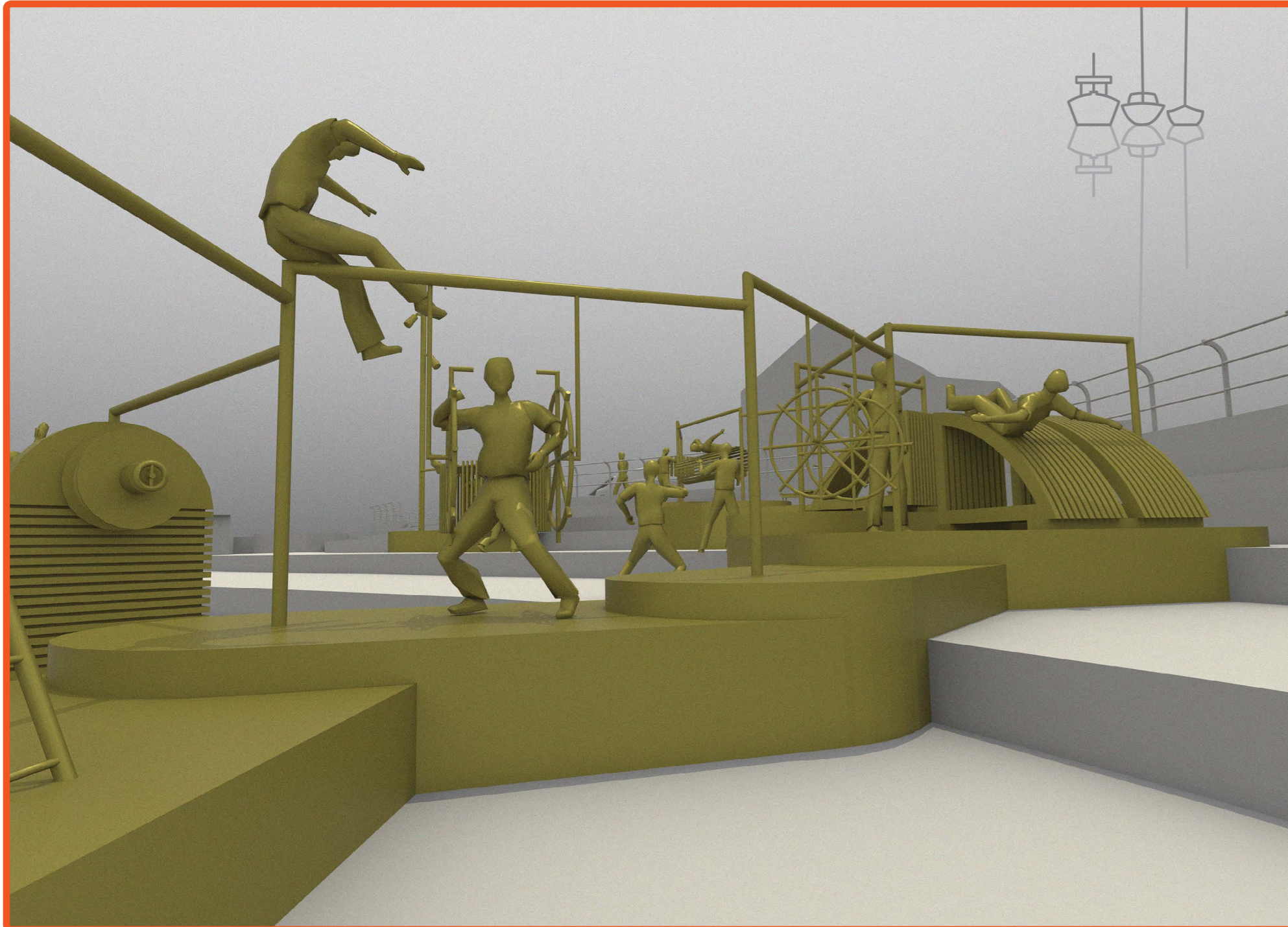
Når man er nede i 'kravlegården', hører man musik og lyde, som kommer ud af klipperne (vha. digital teknologi). For børnene er der også lagt rør ind i klipperne, hvor de kan 'tale i telefon' med hinanden eller de underjordiske.

Andre aktiviteter, som et udspændt tov, der giver mulighed for at gå armgang hen over kravlegården og en bålplads, er også tilgængelige i kravlegården.

De lyde, man hører nede i kravlegården, har sammenhæng med 'augmented reality', en avanceret teknologi, der kombinerer den fysiske og digitale verden ved at lægge et virtuelt lag af informationer oven på de fysiske omgivelser. Det gestaltes enten ved, at man aner figurer i form af flygtige lysprojektioner på indermuren, eller ved at man skal bruge sin smartphone til at se de billeder, der knytter sig til stedet. Det kan handle om de underjordiske eller om byens/havnens historie.

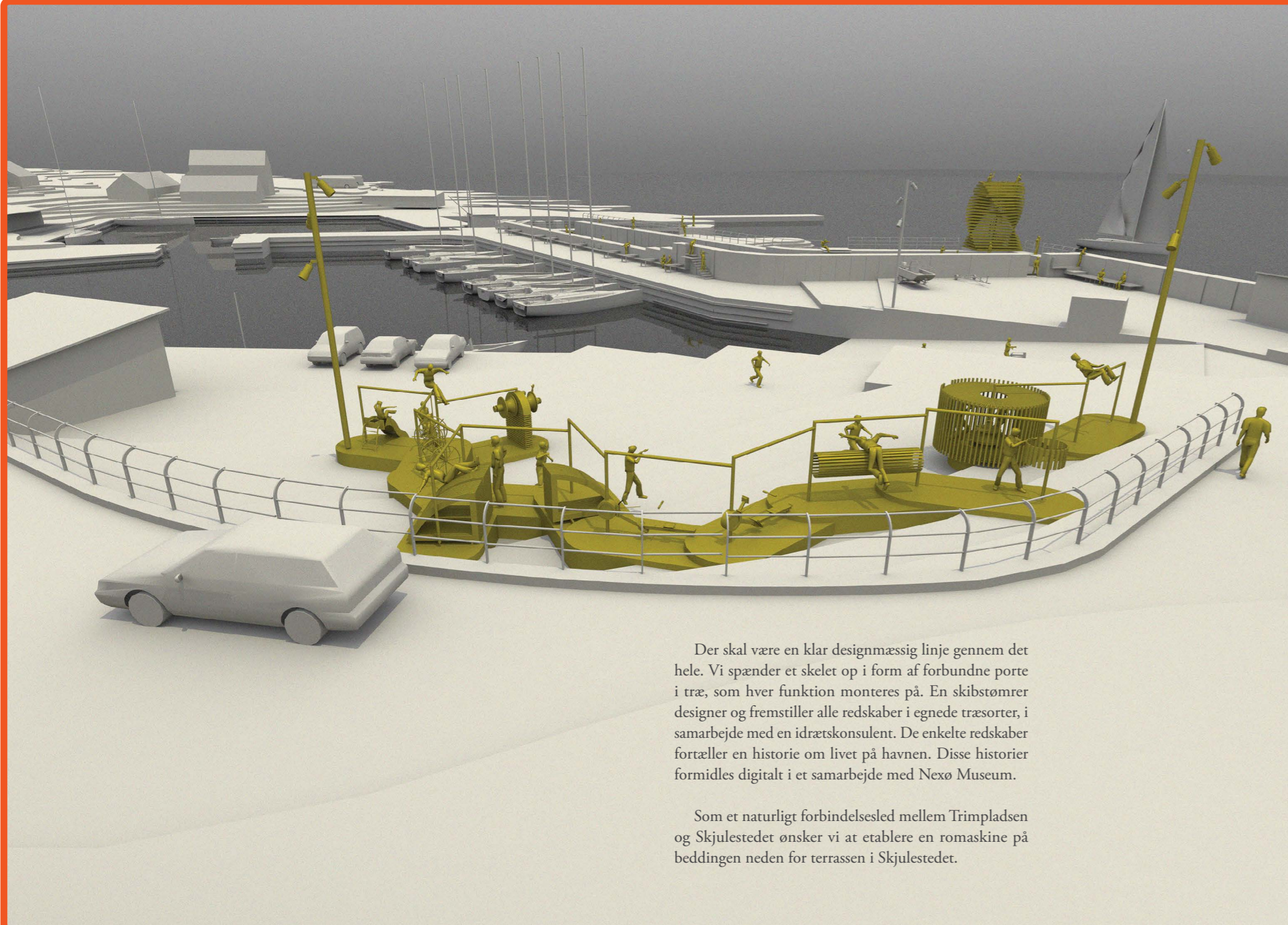
I den nordlige del af Skjulestedet, ved indsejlingen til lystbådehavnen, etablerer vi en alternativ **fiskedam**, hvor man skal bruge fantasien. Det er et sted, hvor børnene kan smide træ eller sten i dammen og se, hvor det flyder hen. Vandet løber frit under betonbroen. Man kan også spænde en fiskekasse ud mellem murene, som man smider sten i, indtil kassen tipper. Så henter man flere sten eller springer omkring på de små trædesten, der ligger i vandet. Legen finder sted i Skjulestedet og på broen; langs indsejlingen til havnen sættes der et sikkerhedsnet eller et gelænder op under broen.

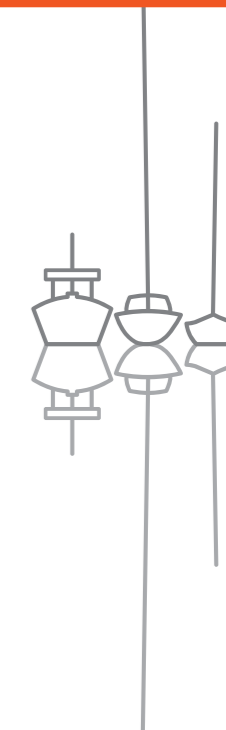
Trimpladsen er en udendørs motionsplads, bygget op af genstande, der hører til havnens historie og nutid. Det kan være en lugarnedgang til rygøvelser, en lastluge til mavebøjninger, forløjningsringe man hæver sig op i eller et rør til skulderøvelser. Man skal kunne klatre i

ophængte sildegarn og trække garn fra nettromler, der også bruges som redskab til mave- og rygøvelser. Derudover kan man lave frie øvelser på et dæk af brede skibsplanker. Og børnene kan tage sig en tur på granitrutsjebanen. Trimpladsen er for alle.

Der skal være en klar designmæssig linje gennem det hele. Vi spænder et skelet op i form af forbundne porte i træ, som hver funktion monteres på. En skibstømmer designer og fremstiller alle redskaber i egnede træsorter, i samarbejde med en idrætskonsulent. De enkelte redskaber fortæller en historie om livet på havnen. Disse historier formidles digitalt i et samarbejde med Nexø Museum.

Som et naturligt forbindelsesled mellem Trimpladsen og Skjulestedet ønsker vi at etablere en romaskine på beddingen neden for terrassen i Skjulestedet.

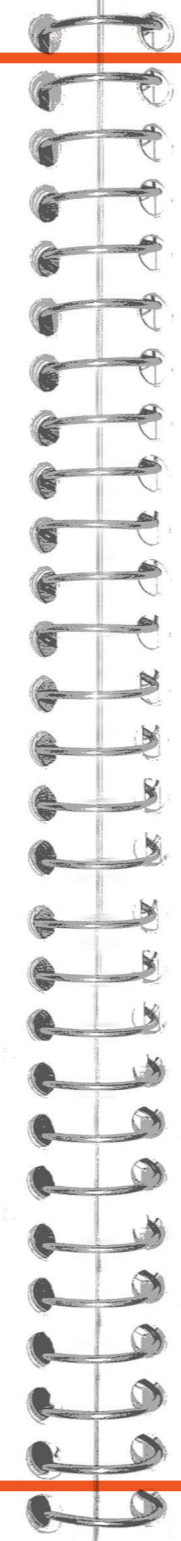

EN INDUSTRIHAVN FULD AF HISTORIE

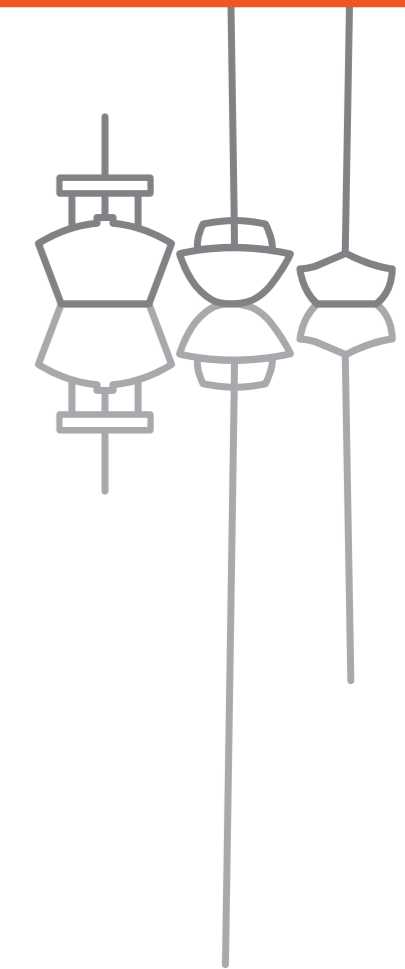
Nexø adskiller sig fra de øvrige bornholmske byer ved at have en *skyline*: Østkajens to markante BAF-siloer, en række fisketanke, industribygninger og skatehallen er iøjnefaldende vartegn, når man kommer kørende til øens næststørste by. Man har også byens skyline som horisont, når man går fra byens torv og ned til havnen.

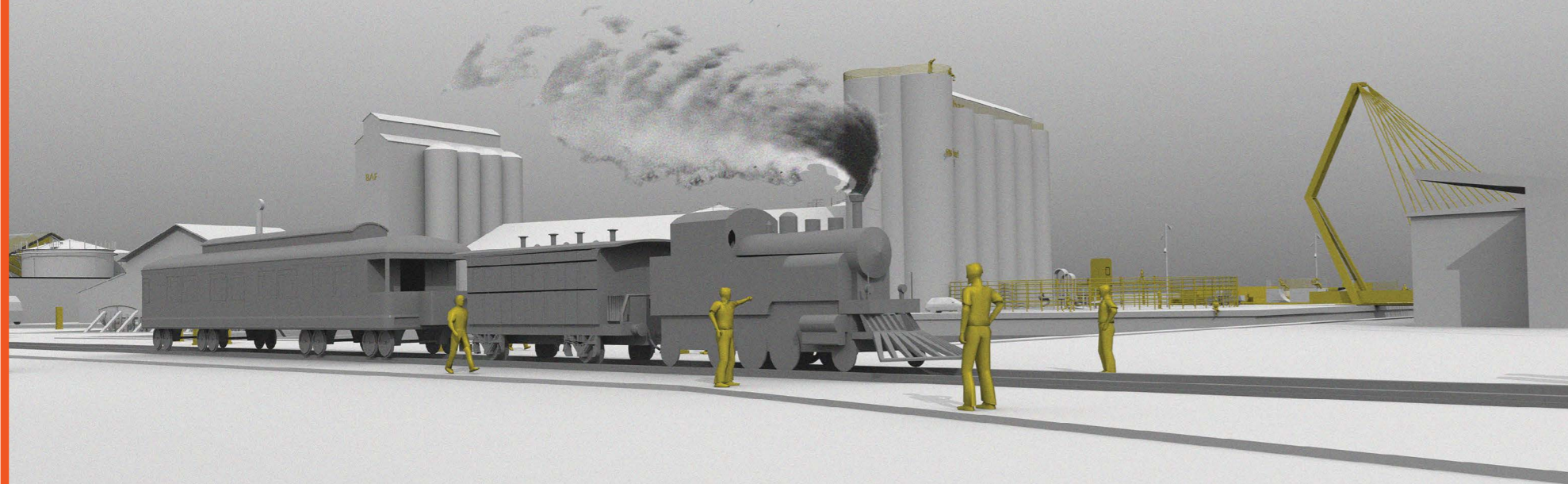
Ambitionen med projektet er at lave et industrielt urbant område på Østkajen i dynamisk samspil med den industri, der i dag hører hjemme på havnen. Vi ønsker ikke at skjule de industrielle aktiviteter, men tværtimod at fremhæve den rå karakter, som havnen giver byen. Det handler om at skabe et nyt byrum, som med moderne udtryk og kvaliteter fortæller både industri-, jernbane- og turismehistorie, samt historien om den kraft, havet slår ind mod kysten med.

BADE og

NEXØ

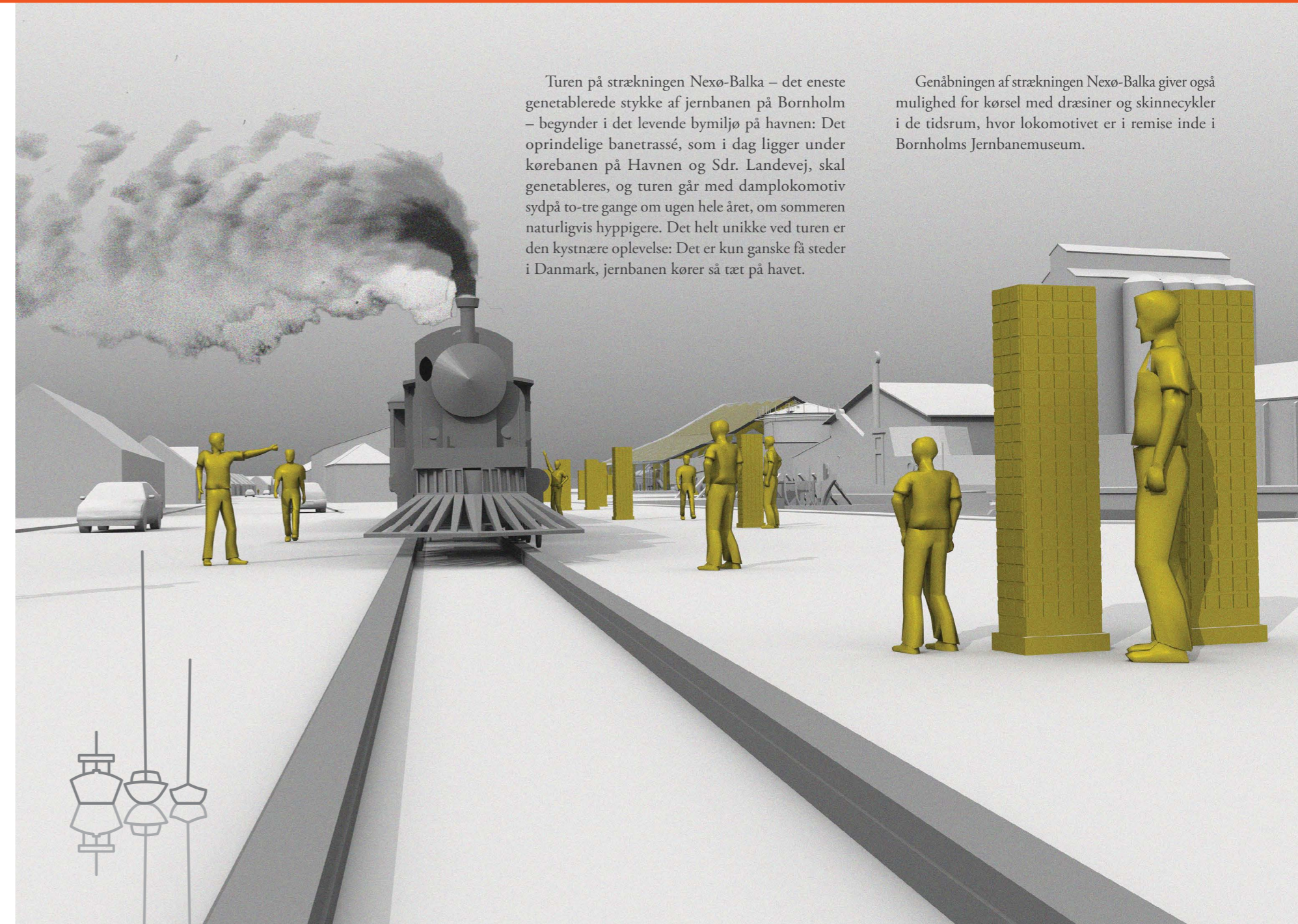

De Bornholmske Jernbaner (DBJ) har haft afgørende infrastrukturel betydning for, at Nexø i det 20. århundrede overhalede det nordligere beliggende Svaneke som Østbornholms største by. Gennem jernbanen blev Nexø forbundet med resten af øen, mens købmændene i Svaneke fortsat satsede på skibsfarten som forbindelsesled til omverdenen.

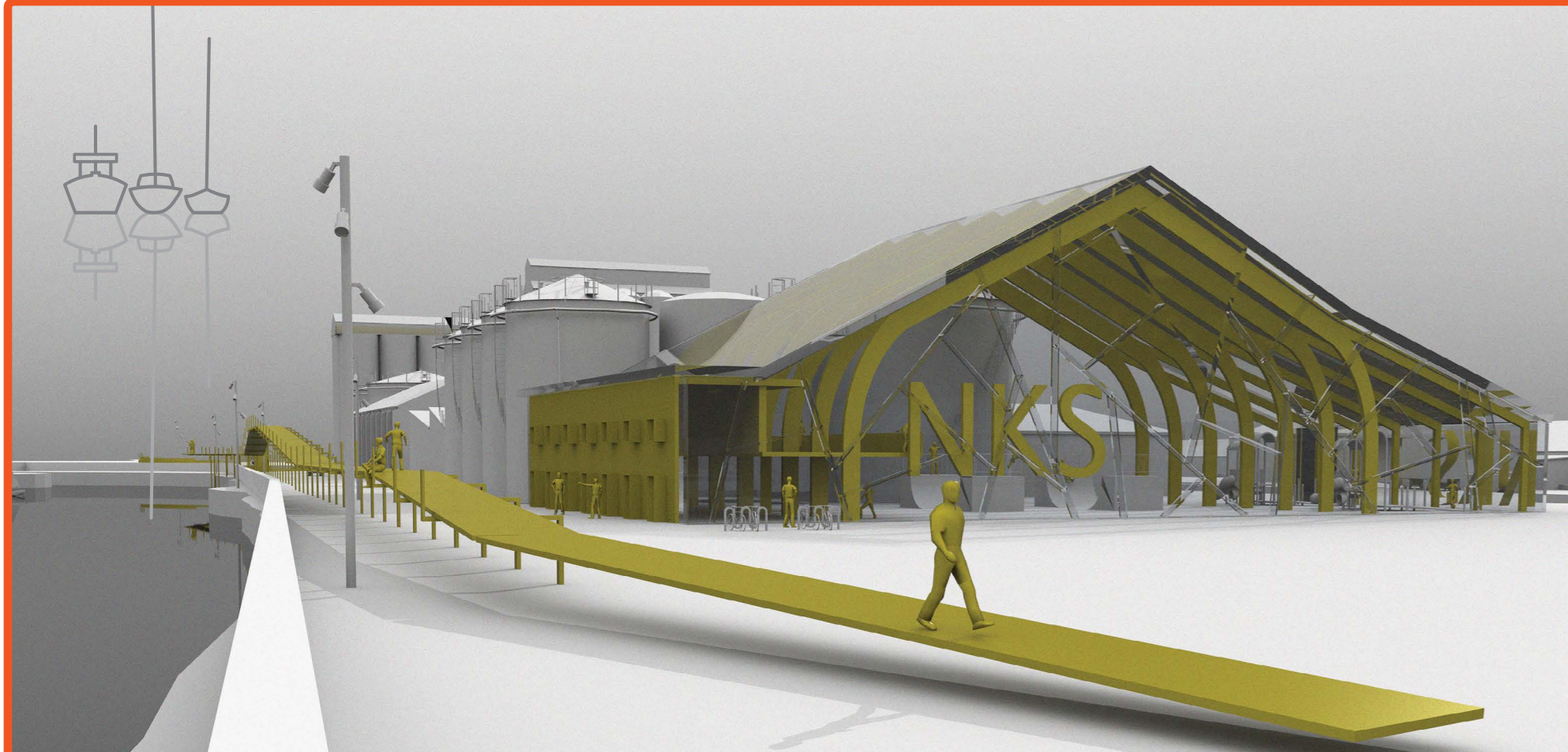
Historien om DBJ og Nexø er på samme tid jernbane- og turismehistorie. Den historie vil vi fortælle ved at genetablere et stykke af det oprindelige jernbanenet: fra Bornholms Jernbanemuseum på Nexø Havn til Balka, ca. fire kilometer sydpå, der med sin fine sandstrand er et yndet udflugtsmål for familier.

Den bornholmske jernbane er metersporet, dvs. at der er 1 meter mellem skinnerne. Den er med andre ord lidt mindre end i resten af Danmark. Det er ikke tilfældigt: DBJ kørte med tyske lokomotiver, fordi historien om jernbanen på Bornholm er tæt forbundet med turismens barndom omkring år 1900. Alt materiel er bornholmsk fremstillet på licens fra Tyskland.

Turen på strækningen Nexø-Balka – det eneste genetablerede stykke af jernbanen på Bornholm – begynder i det levende bymiljø på havnen: Det oprindelige banetrassé, som i dag ligger under kørebanen på Havnen og Sdr. Landevej, skal genetableres, og turen går med damplokomotiv sydpå to-tre gange om ugen hele året, om sommeren naturligvis hyppigere. Det helt unikke ved turen er den kystnære oplevelse: Det er kun ganske få steder i Danmark, jernbanen kører så tæt på havet.

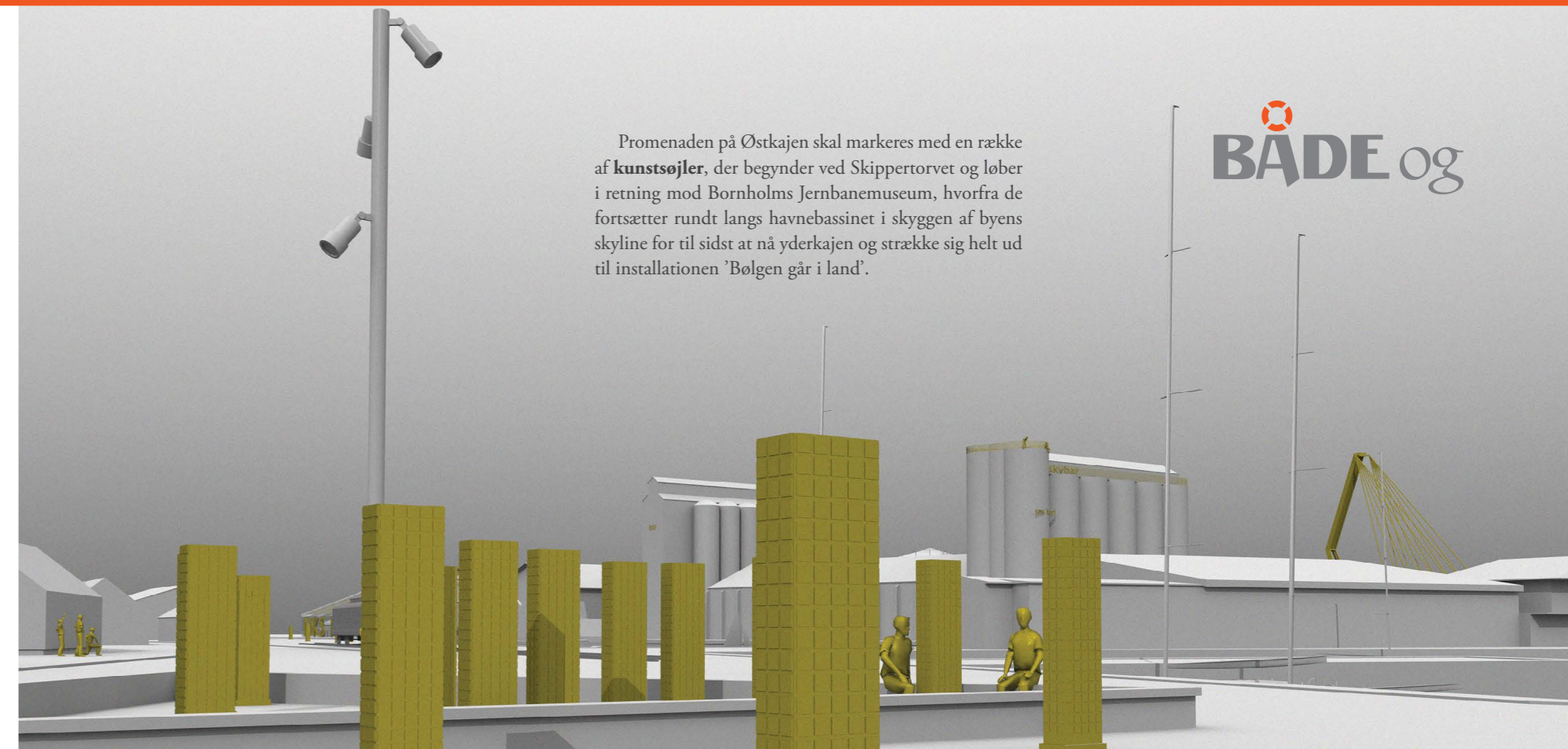
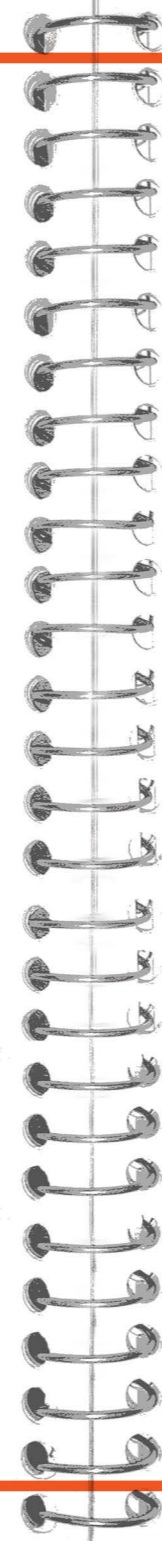
Genåbningen af strækningen Nexø-Balka giver også mulighed for kørsel med dræsiner og skinnecykler i de tidsrum, hvor lokomotivet er i remise inde i Bornholms Jernbanemuseum.

En af de mest markante bygninger på Østkajen er Nexø Kristne Skatecenter (NKS), som summer af aktivitet de fleste af døgnets timer, året rundt. Der er med andre ord allerede masser af liv og energi i Nexøs skyline. Det ønsker vi at fremhæve ved at gøre bygningen transparent, så man kan ' aflæse ' den udefra – på afstand. Bygningens oprindelige konstruktion som bådebyggerværft og dens spændvidde med limtræsdragere over det store rum vil blive synligt.

Der skal lægges nyt tag og laves en ny gavl i et transparent materiale (fx. polycarbonat), som skaber **en lysende bygning**, der stråler og changerer alt efter omfanget og karakteren af de aktiviteter, der finder sted indenfor. Ved hjælp af sensorer i bygningen aktiveres et farvespektrum, som tiltager i signalstyrke jo mere aktivitet, der er på ramperne eller på den indendørs legeplads. Legepladsen rummer indendørs boldbane, klatretårn, rutsjebane, gynger, hoppepude, boldbad – og en lounge på dækket, hvorfra man kan overskue det hele. Skatecentret er med andre ord et sted for hele familien.

Når man kommer kørende til Nexø nordfra, vil skatehallens lysende tag og transparente gavl være det første man ser på Østkajen – en klar invitation til at tage del i byens liv og lys.

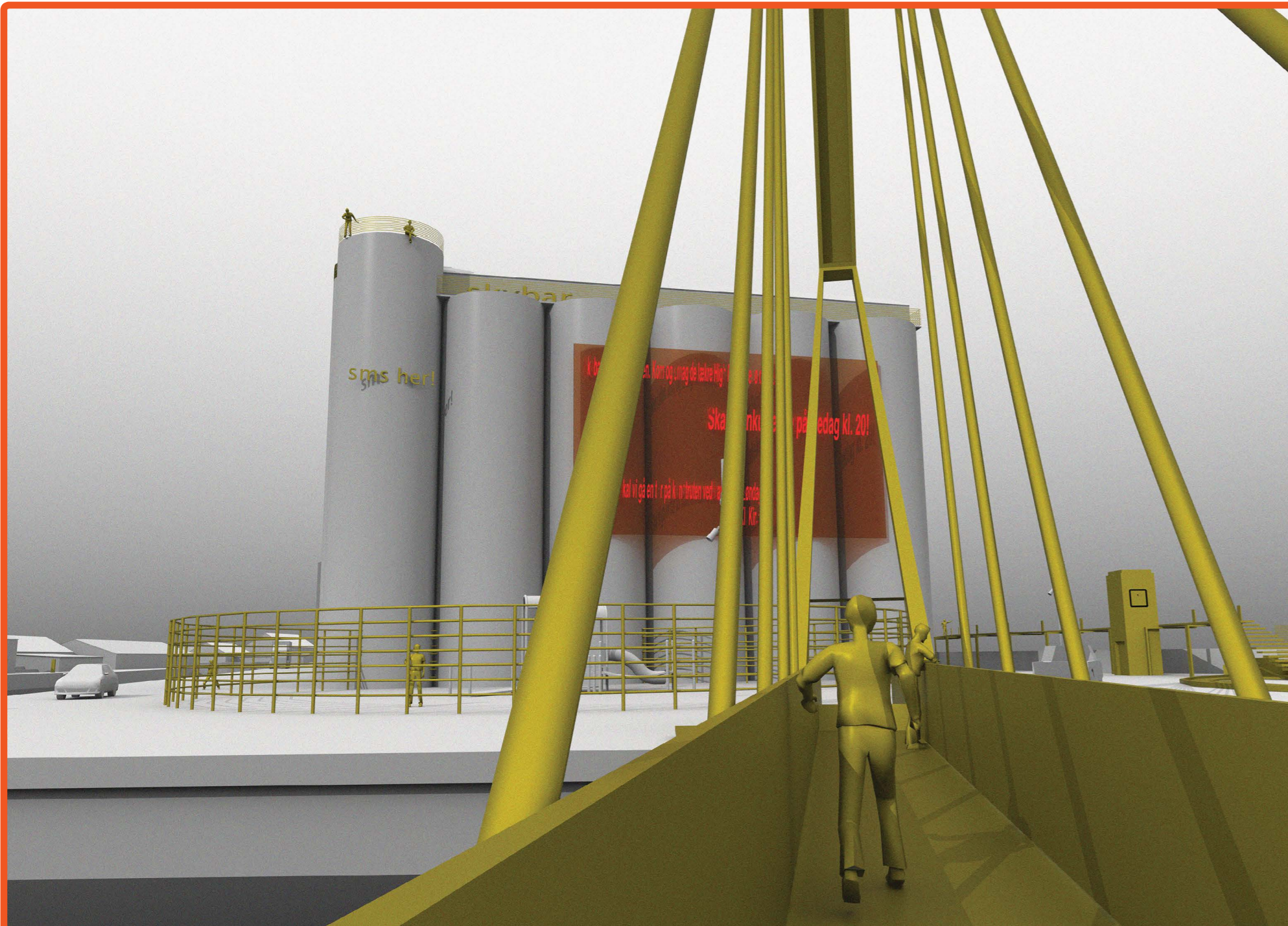
Promenaden på Østkajen skal markeres med en række af **kunstsøjler**, der begynder ved Skippertorvet og løber i retning mod Bornholms Jernbanemuseum, hvorfra de fortsætter rundt langs havnebassinet i skyggen af byens skyline for til sidst at nå yderkajen og strække sig helt ud til installationen 'Bølgen går i land'.

BADE og

Hver enkelt søjle er dækket af fliser (24 x 24 cm), fremstillet af keramikere fra øen og verden via et samarbejde med Kunstakademiets Designskole for glas og keramik, som ligger i Nexø. Inspirationen kommer blandt andet fra Sydamerika, hvor man i Argentina og Mexico har lignende kunstsøjler (www.placadeartistas.com.ar). De inviterede kunsthåndværkere får fuld frihed i forhold til motiv- og farvevalg, hvilket kommer til at give et varieret kunstnerisk udtryk.

Søjlerne laves i tre forskellige højder (200/170/140 cm) og med en bredde på 50 cm, så der er formæssig sammenhæng mellem dem. De bliver placeret, så man hele tiden kan se fra en søjle til den næste. På et eller flere centrale steder på promenaden vil vi lægge søjlen ned, så den bliver til en brugsgenstand, man kan sidde på.

Kunstsøjlerne opstilles i etaper. Første etape bliver en søjlepark på det eksisterende grønne areal på Skippertorvet. Derefter udbygger vi gradvis med én søjle ad gangen, som markerer promenaden. Konceptet gør selve udbygningen til en event, hvor man – hver gang der produceres en ny søjle – har mulighed for at forbinde søjlen til relevante temaer eller begivenheder, som man samtidig kan formidle på digitale platforme.

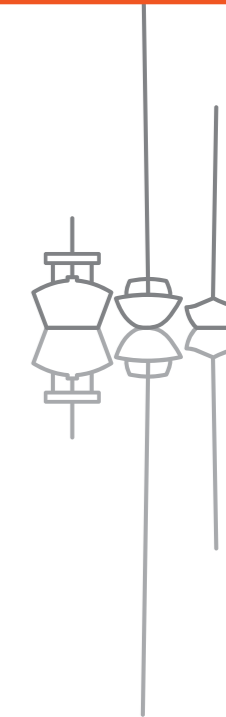
For nexøboerne kan Østkajen til daglig være et lidt fjernt og utilgængeligt sted. Derfor etablerer vi et forbindelsesled – fra den centrale pier i havnen over til pladsen ved BAF-silo II – ved at genetablere den **svingbro**, der tidligere har været samme sted, men med et moderne udtryk, der vil gøre den til et **vartegn** for byen og havnen. Den 26 meter lange svingbro i aluminium/kulfiber vil, når man kommer fra byen, tegne den trekantede silhuet af et sejl. Svingbroen byder på den ene side velkommen til de både, der ankommer til havnen; på den anden side ligger den og lokker folk fra byen ned til området på Østkajen. Svingbroen sikrer, at man som gående hurtigt kan komme fra erhvervshavnen og over til det industrielle torv ved Silo II og videre til aktivitetsbanen.

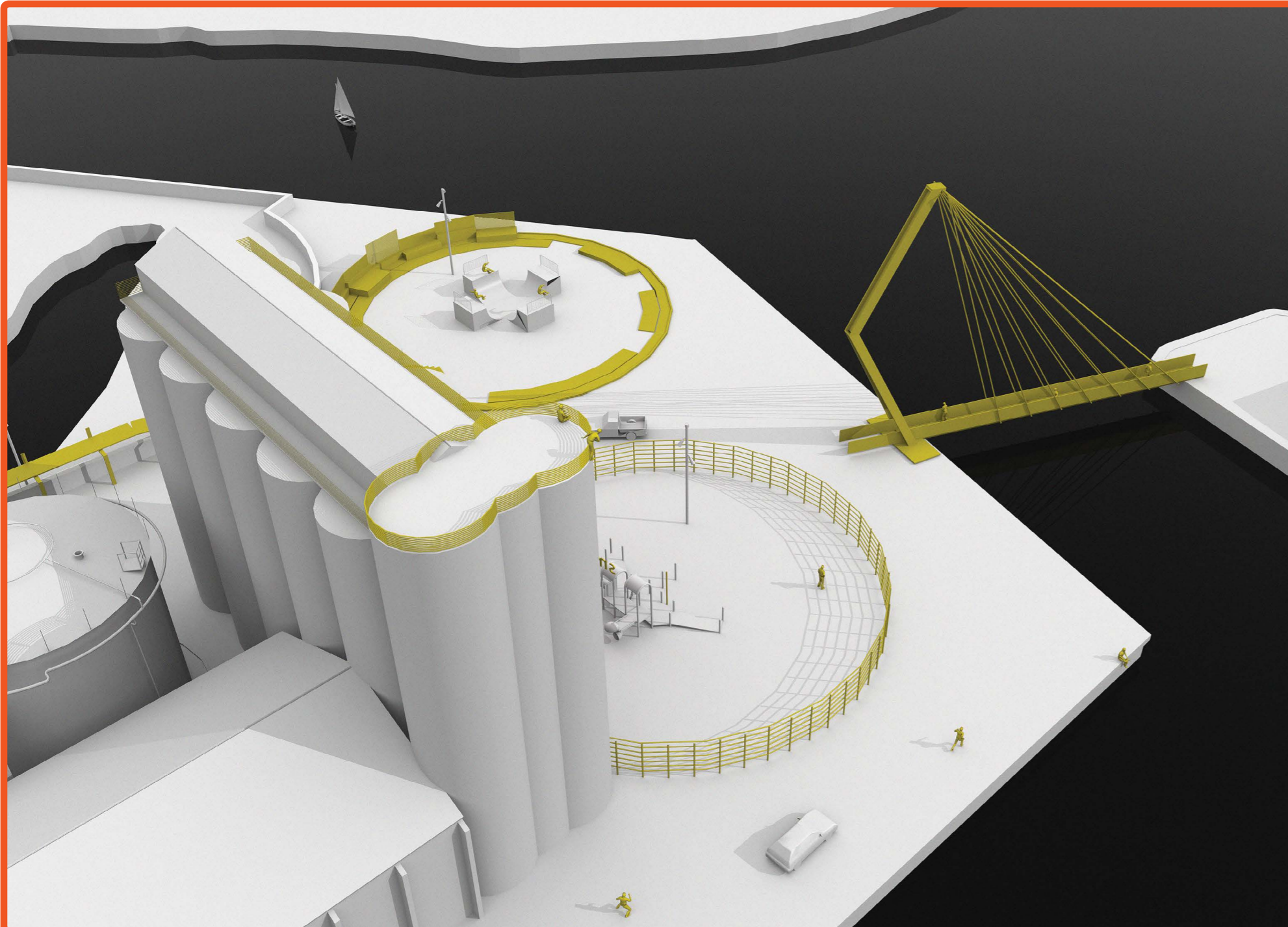
Ankommende både kan aktivere svingbroen og få adgang til Nexø Havn ved hjælp af en digital kode, som kan åbne og lukke broen, uden at det er til gene for erhvervsfartøjer i havnen. Broens æstetiske udtryk og dens funktion vil være en oplevelse i sig selv. Det bliver understreget ved, at vi om aftenen vil oplyse dens skelet af stålwirer og fremhæve dens visuelle kvaliteter.

På sydsiden af Silo II – der hvor svingbroen fører én over til – ønsker vi at lave et nyt industrielt torv på havnen (i modsætning til byens torv), som tiltrækker mennesker og opmærksomhed. Med Silo II som bagvæg skabes en plads, der er åben til tre sider: Man kan kigge ind mod den gamle by, man kan nyde panoramaet over Østersøen eller man kan lade blikket vandre i retning mod industrihavnen. Pladsens åbenhed gør den til et godt sted at opleve naturens luner.

'**Industriens torv**' er karakteriseret ved to cirkler. Når man er gået over svingbroen, står man ved den første cirkel (den bygning der i dag ligger i forlængelse af Silo II fjernes). Den første cirkel tegnes af en klatrebane, som vil tiltrække yngre mennesker. Pladsen inde i cirklen er multifunktionel: Den kan bruges til byfester, til markeder og tilskuerpladser og til open air-film, som projiceres op på siloen foran. Siloens hvide facade bruges også til at vise sms-beskeder og andre lysinstallationer, samtidig med at der rappelles på facaden. På den måde bliver pladsen et mødested, en lysavis og et brændpunkt for byens indbyggere. Vi ønsker at bryde med 'alderssegmenterende' opholdsteder, til fordel for et moderne fællesskab på tværs af generationer.

Den anden cirkel, som ligger ved siden af, ud mod havet, indrammes af transparente plader i glas eller polycarbonat. Pladerne er monteret på et skinesystem, der gør dem mobile, så man kan åbne og lukke dele af pladsen (som ligger lige hvor man går op til den hævede sti). Begge pladser skal kunne illumineres ved særlige lejligheder.

Delvis gemt bag byens skyline, langs yderkajen, skal der bygges en ca. 300 meter lang aktivitetsbane op, der hæver og sænker sig parallelt med den eksisterende, én meter høje mur af Nexø sandsten. Banen – der kan beskrives som en hævet sti – begynder i et højere niveau end sandstenmuren. Den skal konstrueres sådan, at gangbesværede også kan bruge den.

Den hævdede sti stiger og falder i niveau, og slår på et tidspunkt et smut ud over vandet. Den giver mulighed for gang, løb, ophold, udkig m.m. For eksempel vil man undervejs kunne se Halleklippen og kystlinjen mod nord. Banen opdeles i 4-5 passager med forskellige fysiske aktiviteter, der kan finde sted samtidig med, at man oplever polske kuttere, der kommer ind for at lande industrifisk til Fish Pro's tanke på kajen. Ligesom man på visse steder vil være højere oppe end ladet på en lastbil, der har ærinde på havnen.

Når man går på den, mærker man det, vi kalder 'østenstormen'. Vi ønsker at bryde med det komfortable og beskyttede – her er man udsat for vind og vejr, kun beskyttet af de elefantriste, man går på. Det vil gøre, at stien på samme tid opleves transparent og robust.

Undervejs vil der blandt andet være mulighed for at klatre i tovbane og lave armhævnninger, og det er oplagt, at der ved afslutningen på aktivitetsbanen placeres en rampe, der refererer til den lysende skatehal få meter væk på venstre hånd.

Om aftenen og natten vil der være et lysbånd i aktivitetsdækket, så man kan føle sig tryk, uden at orienteringslyset forhindrer, at man kan gå tur og se på stjerner.

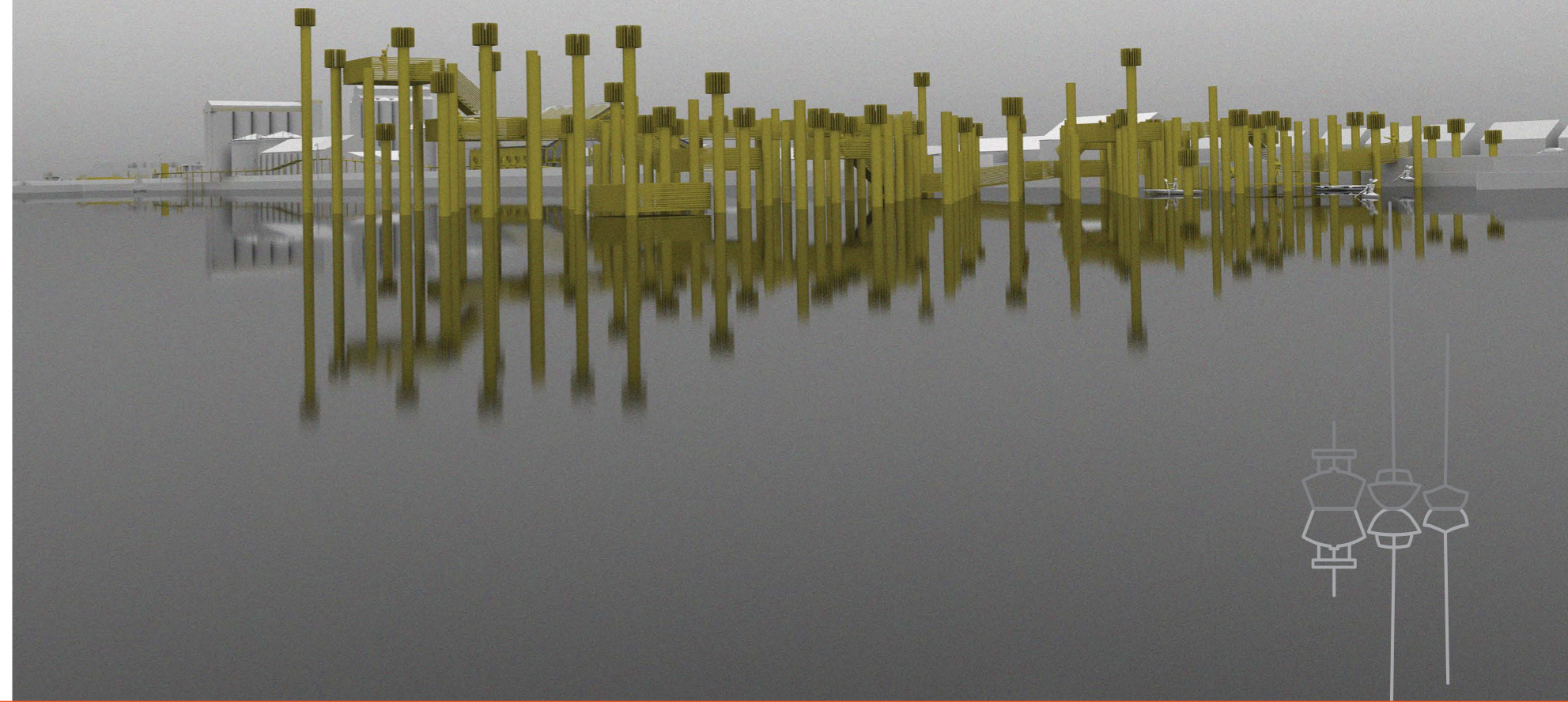

 BADE og

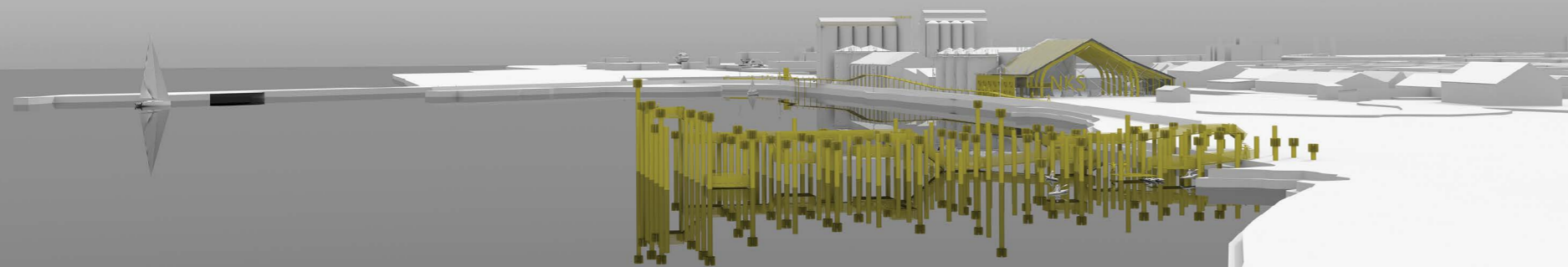
'Bølgen går i land' er et stykke *land art*, en installation, der – i en glidende overgang fra hav til land – formidler havets naturkræfter. Den består af et *grid* af stålpæle, hvor hvert kvadrat er 5x5 meter, og hvor pælens højde over havet er den samme som dybden under havoverfladen. Halvdelen af bygningsværket – og selve konstruktionen – ligger altså under vandet. Den eksakte udformning vil vi lægge i hænderne på en kunstner, som vi inviterer ind i projektet.

Ligesom i skatecentret og i lysavisen på Silo II er lys en væsentlig del af oplevelsen i 'Bølgen går i land'. Det vil sige, at jo mere vind der er, des mere lys og lyd! Bølgerne vil slå ind mod kysten – og pælene – og ved østenstorm bliver installationen til en maskine, hvor bølgeenergi pumper vand op gennem nogle af pælene. Andre pæle skal fungere som hvirlvende turbiner, der gør havets kræfter synlige. Konstruktionen er tænkt som en undervisningsplatform i forhold til hydroenergi.

Lidt forenklet kan man sige, at installationen er en attraktion, der kun bliver bedre under barske vejrforhold. Den er ikke statisk, men ændrer hele tiden karakter. I den bornholmske vinter vil 'Bølgen' fryse til is mellem pælene og danne en isskulptur.

Et af installationens kælenavne bliver sikkert 'havets orgel'. Nogle af pælene skal konstrueres sådan, at der kommer lyd og toner fra dem, når vinden står ind fra havet.

På mere stille og solrige dage har 'Bølgen' andre funktioner. Ved havblik vil søjlerne spejle sig i vandet. Der skal være en glidende overgang i form af en bro fra land til en ponton, hvor man kan søsætte havkajakker. Om sommeren sætter man 'aquaresser' (vandterrasser) på 5x5 meter ud i vandet, som man kan sidde og sole sig på efter en badetur.

www.BORNHOLMSHAVNE.dk